

HOOGHEEMRAADSCHAP
**DE STICHTSE
RIJNLANDEN**

Voorjaarsnota 2018

Vandaag werken

aan de opgaven van morgen

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Kompas naar de toekomst	5
Samen werken aan klimaatopgaven	7
<i>Bestendigen huidige beleid en beperkte extra inzet</i>	7
<i>Een tandje erbij voor waterkwaliteit</i>	9
Anticiperen in beheer	12
<i>Professionalisering in uitvoering</i>	12
<i>Slim sturen met water</i>	12
<i>Beheren en beheersen</i>	13
Digitaliserende overheid	15
<i>Kantoorautomatisering en digitaal werken</i>	15
<i>Verder versterken van de basis</i>	16
<i>Anticiperen op de toekomst</i>	16
Langjarige doorkijk investeringen	18
<i>Lange termijn investeringsagenda HDSR</i>	18
<i>Financiële effecten langjarige kader investeringen</i>	18
<i>Wijzigingen langjarige kader investeringen</i>	19
Financieel kader	20
<i>Financiële uitgangspunten</i>	20
<i>Dekking van de kosten</i>	22
<i>Meerjarenbeeld ontwikkeling belastingtarieven</i>	23
Bijlage 1 Langjarig kader investeringen	24
Bijlage 2 Binnen de begroting opgevangen ontwikkelingen	25
Bijlage 3 Overzicht financiële consequenties aflopen ‘meerjarig incidenteel beleid deze collegeperiode’	26
Bijlage 4 Ontwikkelingen Voorjaarsnota 2018	27
Bijlage 5 Dekkingsscenario: doorwerking voorstellen in tarieven (indicatief)	29
Bijlage 6 Verbonden partijen	366
Bijlage 7 Consultatievoorstellen commissies	37

Voorwoord

Duurzame ontwikkeling

Er voltrekken zich grote veranderingen om ons heen. Onontkoombaar is de klimaatverandering met grote betekenis voor het waterbeheer en onze leefomgeving, maar ook de verdergaande digitalisering en de veranderende maatschappelijke betrokkenheid en de wijze waarop overheden hier mee om gaan zijn “game changers”. Ook binnen het waterschap zijn we in beweging om met deze veranderingen om te kunnen gaan.

De missie van het waterschap is ‘Samen werken aan een veilige, gezonde en prettige leefomgeving’. De veranderende omgeving maakt deze opgaven groter. In 2016 heeft het waterschap inzichtelijk gemaakt wat de belangrijkste trends van betekenis voor het waterbeheer zijn en welke exploitatiekosten dit met zich meebrengt, het *onderzoek kosten waterbeheer*. De belangrijkste ontwikkelingen voor het waterbeheer die zich momenteel voltrekken zijn op het vlak van klimaatverandering en sociaal-organisatorische veranderingen. Deze onontkoombare ontwikkelingen maken het waterbeheer duurder.

Om nu en in de toekomst om te kunnen gaan met de ontwikkelingen, werkt de Stichtse Rijnlanden aan een toekomstbestendig waterbeheer. Binnen deze bestuursperiode is voor verschillende thema’s extra geld vrijgemaakt om in te kunnen spelen op veranderende opgaven én samen doen. We zijn onder meer aanjager in het veenweidegebied om bodemdaling te remmen, we werken samen in het stedelijk gebied met gemeenten door met kennis, subsidies en, binnen veranderende regelgeving, de opgaven vanuit klimaatverandering in te vullen. We werken onder meer aan het verkleinen van de wateropgaven en verbetering van de waterkwaliteit. Ook is duurzaamheid structureel verankerd in ons werken via Duurzaam GGW. Deze inzet, en financiële middelen, willen we met deze voorjaarsnota, ter voorbereiding van de vierde begroting van deze collegeperiode, bestendigen en daaraan beperkt middelen voor nieuwe ontwikkelingen toevoegen ten laste van de financiële ruimte.

Aangezien de veranderingen de druk op ons watersysteem, maar ook op onze organisatie vergroten, is het belang van een solide organisatie die deze opgaven aan kan groot. Het verstevigen van de grip op ICT en op onze beheertaken zien we als noodzakelijk voor een toekomstbestendig waterschap en krijgt aandacht in deze voorjaarsnota.

Deze ontwikkelingen vragen extra middelen die gedeeltelijk binnen de bestaande begroting worden vrijgemaakt. Daarnaast is een beperkte tariefstijging noodzakelijk voor de categorieën in het Watersysteem. Het college heeft de overtuiging dat met deze voorjaarsnota op een evenwichtige wijze, noodzakelijke ontwikkelingen en beperkte lastenverhogingen in balans zijn gebracht. Gehoord het Algemeen Bestuur zal in deze lijn de begroting 2019 worden uitgewerkt.

Bernard de Jong, Hoogheemraad Financiën De Stichtse Rijnlanden

Kompas naar de toekomst

Nederland is onlosmakelijk verbonden met het water. Water heeft het land gevormd en we zijn ervan afhankelijk voor onze bedrijvigheid, landbouw, transport, drinkwater en recreatie. Waterschappen geven al eeuwen lang invulling aan het waterbeheer en de laatste tientallen jaren ook aan rioolwaterzuivering en waterkwaliteit. Dit steeds onder veranderende omstandigheden, maar we zien dat de dynamiek zich recent vergroot. De wereld om ons heen verandert in een rap tempo. Er is een klimaatverandering gaande, de biodiversiteit gaat achteruit, de digitalisering gaat voort en steeds sneller en de samenleving wil op een andere manier betrokken worden en invloed uitoefenen dan voorheen. Dit stelt nieuwe eisen aan het waterbeheer en aan de organisatie die dat waterbeheer mede vorm geeft.

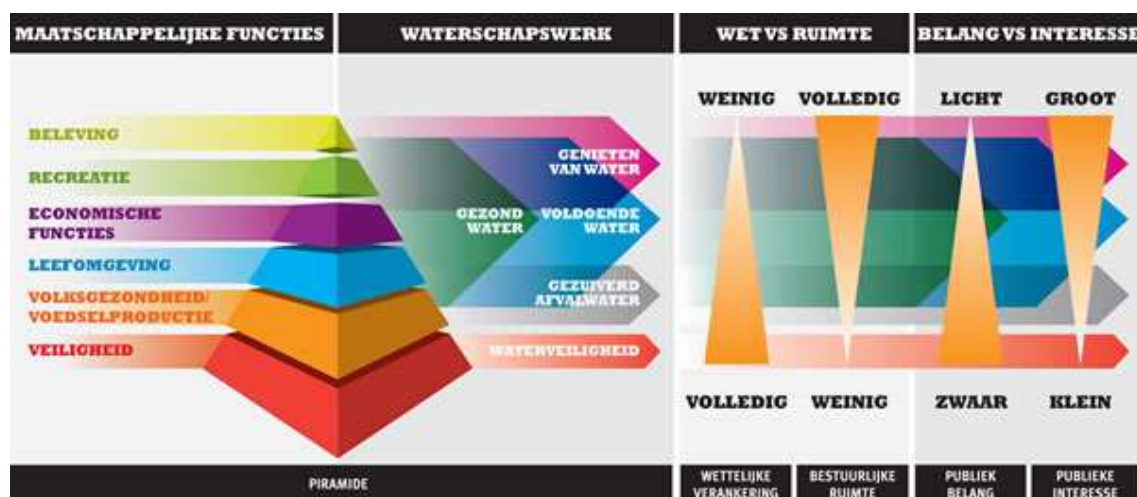
De opgaven waar we als samenleving voor staan zijn te groot om als overheid en organisatie alleen op te pakken. De wijze waarop we al jaren werkten, werkt niet meer. Het zijn *wicked problems*; problemen die moeilijk te vatten en aan te pakken zijn. We moeten daarom toe naar een nieuwe norm als overheid. De samenleving verwacht een moderne overheid, een overheid die innoveert, initiatieven van burgers steunt en die in allianties met private partijen nieuwe diensten en werkwijzen ontwikkelt.

Een overheid die verantwoordelijkheid neemt in belanghebbende zaken, zoals klimaatverandering. Dit is een opgave die over verantwoordelijkheidsgrenzen heen gaat. Die vraagt om acties in het hier en nu met een blik op de toekomst, vanuit het besef van de gezamenlijke verantwoordelijkheid en waarbij het algemeen belang voorop staat.

Dit vraagt ook om een overheid die zelfbewust is over hetgeen wat we te bieden hebben, die dienend kan zijn aan ontwikkelingen in de samenleving, maar ook kaderstellend. De nieuwe werkwijzen stellen eisen aan HDSR ten aanzien van de organisatie-inrichting en de wijze waarop gebruik gemaakt wordt van de informatievoorziening.

Navigeren

Niks nieuws! Met Waterkoers is een richting ingezet waarin ontwikkeling en pro-actief acteren op de veranderende fysieke en maatschappelijke omgeving belangrijke uitgangspunten zijn. Voor duurzame ontwikkeling is het van belang initiatieven uit de samenleving aan te boren. Als overheid willen we daarom inzetten op het organiseren van nieuwe dynamiek en het bieden van experimenteerruimte. Gebiedsgericht werken betekent ook ruimte geven aan het gebied voor initiatieven. Dit vraagt van het waterschap om in verbinding te zijn, maar ook om loslaten. Maar wat betekent dit voor de sturing. Waarop willen we sturen en wat vraagt dat in deze tijden?

En tegelijkertijd geeft het Interbestuurlijk Programma nieuwe richtingen en hogere verwachtingen aan voor de prestaties van de waterschappen.

Hoe gaan we dat doen?

Er liggen dan ook belangrijke bestuurlijke vragen, die in het kader van deze voorjaarsnota om een antwoord vragen. Door de toename van de opgaven en de complexiteit, worden wij geconfronteerd met een trend van stijgende kosten voor waterbeheer en de digitale transformatie. Deze voorjaarsnota gaat daar op in en schetst het beeld van dit moment. Het is een evenwichtige aanpak en tegelijkertijd dringt de vraag zich op in hoeverre we met dit beeld toekomstproof zijn: qua inhoud en qua financiën. Op het vlak van Zuiver dienen zich vragen aan over vergaande zuivering, aanpak van medicijnresten en de energietransitie, waarbij het goede nieuws is dat we de kosten behoorlijk in de vingers hebben. Voor het watersysteem hebben we nog stappen te zetten. Niet voor niets heeft het waterschap in 2016 inzichtelijk gemaakt wat de belangrijkste trends van betekenis voor het waterbeheer zijn en welke exploitatiekosten dit met zich meebrengt, het *onderzoek kosten waterbeheer*. De stukken over ICT geven aan, dat HDSR het been bijtrekt, maar dat het daar niet bij kan blijven. Met name een goede informatievoorziening is noodzakelijk om de *wicked problems* aan te kunnen. Dit vergt moed voor verdere investeringen. We komen uit een periode waarbij we zeer scherp aan de wind hebben gevaren en het verhoogde kostenniveau vanuit het Hoogwaterbeschermingsprogramma via het doorvoeren van bezuinigingen binnen de bestaande begroting hebben weten op te vangen. De ruimte, die binnen de organisatie beschikbaar is, wordt optimaal ingezet maar kent ook zijn grens gelet op de ambities.

Hoe we willen toegroeien naar de toekomst. Welk waterschap willen we zijn?

Deze voorjaarsnota schetst een beeld van de inhoudelijke ontwikkeling en presenteert een financieel kader voor de komende 4 jaar. Tevens wordt ingegaan op de tariefontwikkeling. Het is duidelijk, dat de tarieven met alles wat er speelt, onder druk staan. Ook deze voorjaarsnota borduurt voort op het coalitieakkoord en prudent financieel beleid. De organisatie blijft alert op efficiency. Nieuwe ontwikkelingen leveren een opwaartse druk op het volume van de begroting. In het laatste jaar voor de verkiezingen worden in deze Voorjaarsnota twee mogelijkheden geschetst, voor wat betreft de kostendekkendheid van het watersysteem. De kostendekkendheid kan in lijn met het coalitie-akkoord direct in 2019 gerealiseerd worden. Een andere mogelijkheid is de kostendekkendheid realiseren in twee stappen. Deze mogelijkheid sluit aan op de AB discussie in december 2017 uitgaan van twee stappen en het jaar 2020. De keus zal sterk onder invloed staan van onze visie op de toekomst.

Met deze twee opties en de inhoud vormt de voorjaarsnota een uitdrukkelijke uitnodiging voor algemene beschouwingen over de grenzen van deze bestuursperiode heen.

Samen werken aan klimaatopgaven

Met ondertekening van het Interbestuurlijk programma (IBP) ([link](#)) hebben de gezamenlijke overheden een handtekening gezet onder een aantal ambitieuze en belanghebbende doelen voor de toekomst van Nederland. Belangrijke, waterwerk gerelateerde, opgaven zijn de ambities voor klimaatadaptatie, klimaatmitigatie en circulair Nederland. Deze ambities zijn neergelegd in het Regeerakkoord 'Vertrouwen in de toekomst' en in de investeringsagenda 'Naar een duurzaam Nederland' van VNG, IPO en de UvW:

- a) *Klimaatmitigatie*: Rijk en decentrale overheden streven gezamenlijk de doelstelling na om te komen tot 49 % CO₂-reductie in 2030.
- b) *Klimaatadaptatie*: Daarnaast dient Nederland zich tijdig aan te passen aan de (versnelde) klimaatverandering zodat de schade beperkt wordt. In 2050 is Nederland klimaatbestendig en waterrobuust ingericht. Daarvoor moeten in 2020 in alle sectoren klimaatbestendig handelen.
- c) *Circulaire economie*: de transitieagenda's circulaire economie worden uitgevoerd om te komen tot een circulair Nederland in 2050.

Bestendigen huidig beleid en beperkte extra inzet

In de afgelopen jaren is bestuurlijk de ambitie neergezet om extra beleidsinzet te plegen op het vlak van klimaat en leefbaarheidsopgaven. Hiertoe werkt het waterschap binnen verschillende beleidsprogramma's aan de ontwikkelopgaven voor een klimaat- en toekomstbestendig beheergebied. Voor deze bestuursperiode wil het waterschap deze beleidsintensivering bestendigen en de ingezette onderzoeken en samenwerkingsverbanden voltooien, zoals hieronder wordt beschreven. Daarnaast wordt op het vlak van ruimtelijke adaptatie en bodemdaling beperkt een extra impuls boven het bestaande kader gezet.

Impuls ruimtelijke adaptatie

De klimaatverandering is gaande. We hebben te maken met een stijgende zeespiegel, extremere buien en vaker optreden van langdurige perioden van droogte. Komende jaren zijn er grote opgaven om onze leefomgeving klimaatbestendig te maken. Dit zijn opgaven met meer dan één eigenaar en meer dan één oplossing. Samenwerking is noodzakelijk om tot doelmatige, slimme en betaalbare maatregelen te komen. Waarbij het evident is dat het de maatschappij geld kost om in een relatief kort tijdsbestek klimaatbestendig te worden.

Met ruimtelijke adaptatie willen we de risico's van klimaatverandering voor onze economie, gezondheid en veiligheid verkleinen door *klimaatbestendig en waterrobuust inrichten* uitgangspunt te maken bij ruimtelijke ontwikkelingen. De ambitie is 'Nederland klimaatbestendig in 2050'. Dit doen we door aan de slag te gaan op alle schaalniveau's, van kaderstellende plannen tot de tegel uit de tuin.

We werken al samen in de regio via de Coalitie Ruimtelijke adaptatie Utrecht en binnen WINNET-verband. Met het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie 2018 is in 2017 een intensivering en versnelling neergezet van het gezamenlijk proces om klimaatbestendig te worden. Dit betekent dat we concreet met vooral gemeenten, en uiteindelijk ook met andere stakeholders, (verder) aan de slag gaan om de risico's van extreem weer in beeld te brengen, de risico-dialoog aan te gaan met de omgeving en te werken aan klimaatvisies en een uitvoeringsagenda. Maar we willen ook werk met werk maken en stimuleren van klimaatbeleid bij gemeenten en klimaatbestendige projecten bij bewoners en bedrijven. Ruimtelijk gezien zijn er belangrijke opgaven in de regio om bij aan te sluiten met onze kennis en op zoek naar synergiekansen. Zo ligt er een woningbouwopgave van 68.000 huizen in de provincie Utrecht, mobiliteit is en blijft een onderwerp, een

gezonde stad, energietransitie, rioleringsvervanging en kansen voor recreatie. Om uitvoering te kunnen geven aan de gemaakte afspraken in het Deltaprogramma Ruimtelijke adaptatie is extra inzet in de komende jaren noodzakelijk. Hiervoor gaan we binnen het huidige kader extra capaciteit inzetten. Hierbij ligt de focus op het samen doen met anderen, maar zorgen we ook dat we in onze eigen processen en projecten werken aan klimaatbestendig worden. Aanvullend maken we met deze voorjaarsnota voor de komende 4 jaar, jaarlijks €50.000 procesgeld vrij voor ruimtelijke adaptatie.

Versterken inzet tegengaan bodemdaling

Het waterschap wil de bodemdaling in het veenweidegebied in de Lopikerwaard en in het Oude Rijngebied vertragen. Dit doen we onder meer door het handelen van gebiedspartners aan te jagen en te stimuleren. En we dragen bij aan de ontwikkeling van kennis op dit vlak. Het Algemeen Bestuur heeft hiervoor in de afgelopen begrotingen aanvullende middelen beschikbaar gesteld, die nog enkele jaren beschikbaar zijn. Er is veel animo vanuit de agrariërs om met het remmen van bodemdaling aan de slag te gaan. Hiervoor lopen momenteel twee pilots. Het waterschap wil daar bovenop inspelen op kansen vanuit de streek om verder bij te dragen aan de ontwikkeling van kennis en instrumenten om bodemdaling tegen te gaan. Met de ondertekening van de klimaatdoelstellingen ligt er een opgave voor Nederland om onze CO₂ uitstoot flink te reduceren. Het rijk wil bodemdalingsremmende maatregelen inzetten voor de klimaatopgaven. Onder de noemer 'Landgebruik en landbouw' in het regeerakkoord is het streven dat in 2030 in Nederland via interventies in het landgebruik 1,5 Mton CO₂ equivalenten wordt gereduceerd. Hiertoe gaat HDSR zich hard maken voor de uitvoering van een grootschalig project in het veenweidegebied Groene Hart oost voor een 'regionale aanpak behoud veenbodem'. Dit voorstel omvat een inspanning die resulteert in ca. 2000 ha onderwaterdrainage en enkele honderden ha andere bodemdalingsremmende maatregelen, grotendeels gelegen in HDSR beheergebied en kleine delen van waterschap AGV en HH. Rijnland. De resultaten van dit project richten zich erop dat de ervaringen kunnen worden opgeschaald naar overige veenweide gebieden in Nederland. Uitgangspunten voor HDSR bij het project zijn het benutten van de opgedane kennis vanuit onze lopende pilots, agrarische collectieven zijn aan zet, meekoppelen van waterkwaliteit en verduurzaming en ontwikkelen van governance. Financiering van dit project bestaat uit externe middelen. Om invulling te kunnen geven aan onze ambitie voor het veenweidegebied wordt met deze voorjaarsnota voor een periode van vier jaar nog eens €50.000 jaarlijks vrijgemaakt.

Beleidsprogramma Omgaan met Wateroverlast

Binnen het programma omgaan met wateroverlast wordt via verschillende strategieën gewerkt aan de wateropgave wateroverlast. De nieuwe klimaatscenario's van het KNMI maken dat de wateropgave Wateroverlast toeneemt. Vanuit de detailanalyse knelpunten Wateropgave Wateroverlast blijkt dat er in de huidig berekende opgave nog diverse hydraulische knelpunten zijn. Denk bijvoorbeeld aan te kleine duikers, waardoor het water slecht weg kan uit een gebied. Het aanpakken van deze hydraulische knelpunten blijken effectieve en goed uitvoerbare maatregelen om de wateropgave te verkleinen. Met deze voorjaarsnota

wordt via de investeringsagenda in totaal €250.000 voor de komende 4 jaar vrij gemaakt om deze hydraulische knelpunten aan te pakken. Ook wordt gekeken hoe we ons westelijk watersysteem klimaatrobuuster kunnen maken en daarmee toekomstbestendiger. Hiervoor vindt een verkenning plaats naar het realiseren van waterberging in natuurgebied Williskop en daarmee ook gelijk een extra mogelijkheid voor afvoer naar de Lek te realiseren. Met deze voorjaarsnota wordt in het investeringskader hiervoor €2,1 miljoen opgenomen, welke nog met een AB-besluit vrijgemaakt moet worden.

Naast het nemen van fysieke maatregelen in het watersysteem passen we ook andere strategieën toe om in vulling te geven aan de wateropgave wateroverlast: het slimmer sturen van het water (*slim watermanagement*) en afspraken met grondeigenaren voor het tijdelijk bergen van water, de blauwe diensten.

Beleidsprogramma Waterbeschikbaarheid

Klimaatverandering betekent niet alleen vaker hevige neerslag, maar ook langdurige perioden van droogte en hogere temperaturen. Waterbeschikbaarheid en de verdeling van dat water wordt dan een belangrijk punt van aandacht. Door de ligging van de Stichtse Rijnlanden midden in Nederland vormt ons watersysteem een belangrijke schakel in de aanvoer van zoetwater voor West-Nederland. In 2017 is gestart met het opzetten van een beleidsprogramma Waterbeschikbaarheid. Dit programma slaat de brug tussen het landelijke Deltaprogramma Zoetwater, de deelprojecten binnen HDSR die daaruit voortkomen, zoals het project Klimaatbestendige Aanvoer Water (KWA), en het duurzaam omgaan met water in het algemeen. Binnen het programma geeft Stichtse Rijnlanden invulling aan beleidsontwikkeling en afspraken over waterbeschikbaarheid. Dat betekent dat waterschap én gebruikers weten in wat voor situaties ze op welke beschikbaarheid van oppervlaktewater kunnen rekenen. En bij verwachte droogte hebben waterschap en gebruikers een handelingsperspectief, omdat er afspraken zijn gemaakt over wie welke maatregelen neemt om ervoor te zorgen dat er zo min mogelijk schade en overlast ontstaat. Een belangrijke onderzoeksopgave binnen het programma is het bepalen van de extra watervraag bij het grootschalig toepassen van onderwaterdrainage. Binnen het bestaande kader wordt invulling gegeven aan het programma.

Duurzaamheid

Binnen het programma Duurzaamheid werken we aan het doel 'Werken aan de toekomst door onze voetafdrukken te verkleinen'. Het programma is in 2017 vastgesteld en heeft 3 focusgebieden: energie, grondstoffen en de aanpak duurzaam grond-, weg- en waterbouw (DGWW). Met het programma geeft het waterschap invulling aan de landelijke opgaven en Green Deals voor energietransitie, klimaatmitigatie en circulaire economie. Het organiserend vermogen op de 3 focusgebieden wordt gedekt vanuit de interne tarieven van het ingenieursbureau en die te activeren zoals besloten bij de vorige voorjaarsnota. Voorstellen voor voorbereidings- en uitvoeringskredieten volgen zodra activiteiten scherper in beeld zijn. Komend jaar werken we onder andere aan: het plaatsen van zonnepanelen op eigen terreinen / een pilot voor het opwekken van energie en grondstoffen uit berm- en slootmaaisel / energie uit afvalwater / grondstoffen (alginaat, struviet en cellulose) uit afvalwater / de aanpak DGWW op een tiental projecten voor voldoende water, gezond water, zuiveren van afvalwater en waterveiligheid.

Een tandje erbij voor waterkwaliteit

De waterkwaliteit van ons oppervlakte- en grondwatersysteem staat onder druk. 2027 als einddatum voor de KRW-doelen, komt dichterbij, maar het doelbereik in de waterlichamen blijft achter. Steeds vaker worden er nieuwe chemische stoffen in het water aangetroffen die daar niet thuis horen. Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat wil een vervolg maken op het bestuursakkoord water uit 2011, waarin er onder meer voor waterkwaliteit richting wordt gegeven aan een integrale aanpak, inclusief monitoring, onderzoek, financiering en wetgeving. Bedoeling is dat medio 2018 een voorstel in de Tweede Kamer ligt. Mogelijk vraagt dit voor de komende jaren nog extra inzet en middelen voor waterkwaliteit om te gaan voldoen aan de

afspraken. Met deze voorjaarsnota wordt binnen het programma Gezond water invulling gegeven aan de opgaven voor waterkwaliteit met de reeds eerder beschikbaar gestelde middelen en een investering gedaan op een drietal zuiveringen om de concentratie van stikstof en fosfaat in het effluent te verlagen.

Doelmatig nutriëntbelasting verlagen

In een aantal KRW-waterlichamen in het beheergebied van het waterschap voldoet de waterkwaliteit nog niet aan de normen voor stikstof en fosfaat. Om in 2027 wel te voldoen aan deze normen is het noodzakelijk om aanvullende maatregelen te nemen.

Dit voorjaar is in goede samenwerking met de sector de stimuleringsregeling Water en Bodem gestart om agrariërs te stimuleren om onder andere de beïnvloedbare nutriëntenbelasting te verminderen. Vanaf 2019 draagt ook provincie Utrecht hier financieel aan bij. Hiermee faciliteert het waterschap het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW). Binnen het samenwerkingsverband Rijn-West wordt in de periode 2018-2021 gewerkt aan een DAW-impuls, waarbij ook aanvullende middelen uit het Regeerakkoord worden gezocht. Ook effluentlozingen vanuit de rwzi's vormen in enkele waterlichamen een relevante bijdrage in de belasting met stikstof en fosfaat. In een doelmatigheidsanalyse is gekeken of het nemen van maatregelen op de rwzi's kan bijdragen aan de noodzakelijke verbetering van de waterkwaliteit. Daarbij zijn haalbare en goed inpasbare maatregelen op de rwzi's afgewogen tegen kansrijke landbouw- en watersysteemmaatregelen. Uit de studie bleek dat het doseren van onschadelijke chemicaliën om stikstof en fosfaat te binden een doelmatige maatregel is om de nutriëntbelasting in deze waterlichamen te verlagen. Hiervoor zijn doseerinstallaties nodig waarvoor de investeringsgelden met deze voorjaarsnota vrij gemaakt worden. Het gaat hierbij om een benodigde investering van €163.000 voor in totaal drie rwzi's (Bunnik, Driebergen, Montfoort). De beperkte verhoging van lasten voor exploitatie worden binnen de begroting van Zuiver opgevangen. Na 3 jaar vindt een evaluatie op effectiviteit plaats. Bij eventuele externe verbetering van de waterkwaliteit kan de dosering afgebouwd worden.

Nieuwe stoffen

Met het regeerakkoord is €275 miljoen beschikbaar gekomen voor verbetering van waterkwaliteit en natuur, waarvan €60 miljoen ter stimulering van de aanpak van medicijnresten bij rwzi's. Binnen het waterschap wordt gewerkt aan een plan van aanpak voor nieuwe stoffen waaronder medicijnresten. Met de vorige

voorjaarsnota is hiervoor jaarlijks €75.000 voor de periode 2018-2022 vrij gemaakt. Het plan van aanpak geeft de invulling van de inzet op communicatie, business cases bij rwzi's en effectmonitoring en zal in de loop van 2018 naar het AB gebracht worden. Na uitvoering van een business case voor aanvullende zuivering bij relevante rwzi's zal mogelijk in komende jaren een financieringsvoorstel voor een demonstratieproject dan wel full scale zuivering onderdeel van de komende voorjaarsnota's zijn.

Gebiedsprocessen voor waterbeheer na 2021

Het landelijke KRW-werkprogramma schrijft voor dat het waterschap in 2019-2020 gebiedsprocessen organiseert om samen met gebiedspartijen waterkwaliteitsmaatregelen voor de 3^e KRW-periode voor te bereiden. Bestuurlijke en juridische kaders hiervoor zijn recent landelijk vastgelegd. In 2018 worden de gebiedsprocessen voorbereid, zodat dit zo goed mogelijk wordt geïntegreerd met het gesprek over onze andere opgaven zoals waterbeschikbaarheid, ruimtelijke adaptatie en remmen bodemdaling, én dat hierbij zo mogelijk wordt aangesloten bij externe gebiedsprocessen zoals DAW.

Meetplan waterkwaliteit

In 2018 wordt er verder gewerkt aan een nieuw meetplan waterkwaliteit en ecologie. Belangrijke aanleiding voor een nieuw meetplan is het beter in beeld krijgen van de ecologische en chemisch toestand in de zogenaamde overige wateren, waar nu (te) weinig gegevens van zijn. Ook wordt in het plan de aanscherping van huidige methoden verwerkt en gekeken naar nieuwe innovatieve mogelijkheden voor monitoren. Naar alle waarschijnlijkheid gaat het meetplan meer geld kosten. Ten tijde van het opstellen van de voorjaarsnota was dit nog onvoldoende in beeld om een concreet financieel voorstel op te baseren. Als het meetplan vraagt om een verruiming van het huidige beschikbaar budget dan wordt dit later bij het AB ingebracht.

Anticiperen in beheer

De ontwikkelopgaven zoals besproken in het vorige hoofdstuk, krijgen uiteindelijk hun beslag in het dagelijkse beheer van het watersysteem en, in mindere mate, de rwzi's. We zien dat het werk complexer wordt. Om beter gesteld te staan voor de grotere opgaven is de organisatie aan het professionaliseren in de beheertaken. We maken de stap van een beheer- en uitvoeringsorganisatie naar een project-, ontwikkel- en beheerorganisatie.

Professionalisering in uitvoering

In de afdeling Uitvoering zien we dat we de backbone moeten versterken om onze werkzaamheden goed uit te kunnen voeren en onze positie naar buiten toe te verstevigen. De huidige bezetting voldoet qua capaciteit niet meer om invulling te kunnen geven aan wachtdiensten en calamiteitenbestrijding. Ook neemt het takenpakket en de druk toe vanuit de ontwikkelopgaven en de beheertaken, zoals plaagsoortenbestrijding en onderhoud van natuurvriendelijke oevers. Daarom zet het waterschap in op een versterking van de basisbezetting van de afdeling en daarbinnen op specialisatie in bepaalde taken. De ontwikkeling van Uitvoering wordt structureel gedekt uit de reguliere personele begroting van de afdeling Uitvoering, incidentele extra kosten worden opgevangen met het transitiebudget.

Materieelbeheer

Om haar taken uit te voeren is het waterschap in bezit van een vrij uitgebreid areaal aan materieel. Denk hierbij aan maaiboten, vrachtwagen, trekkers, maar ook noodmaterieel als pompen, zandzakvulmachines, dijkbewakingscontainers et cetera. De totale vervangingswaarde van dit materieel is ongeveer €2,5 miljoen. In het verleden is het aangeschaft vanuit de exploitatie en niet als investering. In het meerjaren-investeringskader is geen rekening gehouden met de vervanging van dit materieel. De huidige staat en geschiktheid vraagt om keuzes in het materieelbeheer. In eerste instantie wordt binnen de huidige kaders door herschikking van budgetten en kostenbeheersing door het efficiënter gebruiken van materieel tussen regio's invulling gegeven aan een professionaliseringsslag in materieelbeheer. Op basis van deze ervaringen en door toepassen van asset management wordt in de komende jaren bekeken of de huidige dekking voldoende is voor een structureel en goed materieelbeheer.

Slim sturen met water

Doordat we steeds vaker geconfronteerd worden met teveel of te weinig water, is het van belang om de aanwezige marges in het watersysteem optimaal te benutten en slim te sturen met water. Om hier beter invulling aan te kunnen geven, willen we in het hier en het nu sturen op water, maar ook met zicht op mogelijk te verwachten scenario's in de nabije toekomst. We willen hiervoor een beslissingsondersteunend systeem ontwikkelen en implementeren dat onze real time meetgegevens, modellen en weersverwachtingen combineert. Het systeem zal ingezet worden in het dagelijkse peilbeheer, maar ook ten behoeve van de calamiteitenbestrijding. Met de ontwikkeling van het beslissingsondersteunend systeem kunnen we ook beter invulling geven aan de bovenregionale samenwerking in peilbeheer in de drie stroomgebieden van het samenwerkingsverband Slim watermanagement waarin de Stichtse Rijnlanden deel neemt. Hiermee komen we op gelijke voet met de andere waterbeheerders in dit samenwerkingsverband, die al soortgelijke systemen aan het implementeren zijn. Met deze voorjaarsnota investeren we €150.000 in 2019 en €50.000 in 2021 om het beslissingsondersteunend systeem te ontwikkelen. Voor de periode 2020-2022 wordt in totaal €125.000 vrijgemaakt om het systeem te implementeren. Het gaan werken met een dergelijk systeem in het dagelijks peilbeheer en tijdens calamiteiten, vereist hydrologische kennis. Deze inzet wordt binnen het huidige kader ingevuld.

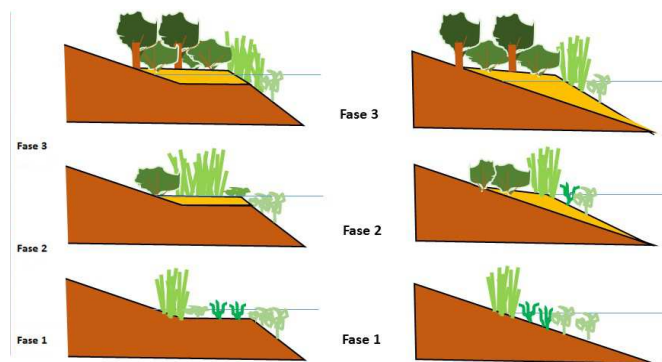
Bij de ontwikkeling en implementatie van een dergelijk systeem komen nog twee sporen in beeld waarop het waterschap aan het ontwikkelen is. Allereerst het beter beheeren en borgen van de basisdata over het watersysteem en de sturende kunstwerken daarin (beheerregister). Daarnaast het ontwikkelen van sturingslogica met behulp van algoritmen welke gevoed worden uit een veelheid aan data. Hiermee willen we de toepassing van zelflerende systemen (Kunstmatige Intelligentie) gaan verkennen.

Beheren en beheersen

Met deze voorjaarsnota willen we voor twee beheertaken geld vrijmaken om enerzijds te voldoen aan onze taken en doelen op vlak van waterkwantiteit en waterkwaliteit en anderzijds reeds gedane investeringen niet teniet te doen en toekomstige grote investeringen te voorkomen.

Beheer van natuurvriendelijke oevers

Langs de KRW waterlichamen, waar vaak sprake was van beschoeide oevers, zijn als waterkwaliteitsmaatregel op vrij grote schaal natuurvriendelijke oevers aangelegd. Natuurvriendelijke oevers vergroten het begroeibare areaal in deze type wateren en zorgen zo voor meer aanwezigheid van én grotere diversiteit in planten en waterdieren. Bij de eerdere bestuursbesluiten over de aanleg van natuurvriendelijke oevers was het ophogen van het regulier onderhoudsbudget geen onderdeel van het besluit, maar is vermeld dat deze kosten op termijn stijgen. Omdat het in de ontwikkeling van de aangelegde natuurvriendelijke oevers noodzakelijk wordt om in te grijpen (onderhoud) en het huidige onderhoudsbudget te krap is hiervoor, wordt met deze voorjaarsnota aanvullend budget vrij gemaakt voor het beheer en onderhoud van onze natuurvriendelijke oevers. Hierbij is gekozen voor een variant waarin het waterschap in de komende jaren aan de slag kan in oevers waar dat nodig is en daarmee inzichten over kosten kan opdoen, terwijl het tegelijkertijd, ook de mogelijkheden voor samenwerken in beheer gaat verkennen. Voor het beheer en onderhoud van de natuurvriendelijke oevers wordt aanvullend op het huidige budget middelen toegevoegd oplopend tot €375.000 in 2021, waarmee er in totaal €500.000 jaarlijks beschikbaar is voor het beheer en onderhoud van natuurvriendelijke oevers.

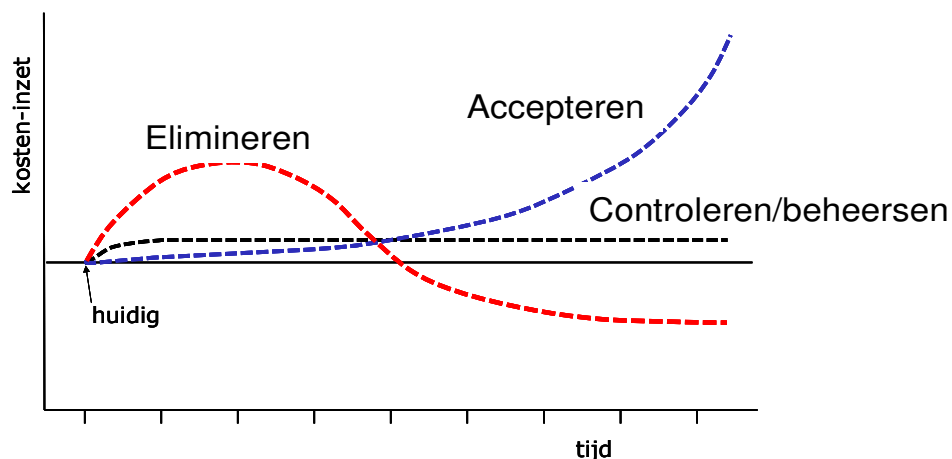
De ontwikkelstadia van twee vormen van natuurvriendelijke oevers.

Plaagsoortenbestrijding

Binnen het beheergebied zijn een aantal plaagsoorten, woekerende exotische waterplanten, aanwezig die het waterschap probeert te bestrijden om zo het verlies aan doorstroming en biodiversiteit tegen te gaan. Naast deze soorten (waternavel, waterwaaier, ongelijkbladig vederkruid) komen nieuwe soorten op. Dit zijn Noord-Amerikaanse rivierkreeften en oosterse duizendknopen. De bestrijding van de woekerende waterplanten doen we vanuit de zorgplicht, maar waarschijnlijk volgt binnenkort ook een formele taakstelling vanuit de provincie.

De bestrijding doen we niet alleen. We trekken samen op met gemeenten om de woekerende waterplanten te bestrijden en delen daarbij de kosten. Ook met de provincie voeren we het gesprek over

verantwoordelijkheden en financiering. Tegelijkertijd willen we niet stil staan in de bestrijding, want we weten uit ervaring dat vroegtijdige aanpak erg belangrijk is om het probleem beheersbaar te houden. De kosten voor de bestrijding is tot nu toe uit de voorziening betaald. Vanaf 2020 wordt een (aflopend) bedrag in het meerjarencader opgenomen voor de eliminatie van de nu bekende woekerende exotische waterplanten (zie bijlage 1). Voor de bestrijding van rivierkreeften worden vooralsnog geen middelen vrijgemaakt. Het risico van een explosieve toename van deze plaagsoort die tot maatregelen leidt wordt afgedekt via de algemene reserve. Naast actieve bestrijding zet het waterschap ook in op bewustwording bij burgers, kennisontwikkeling ten aanzien van bestrijding in landelijk verband en innovatie in opsporing en bestrijding.

Indicatie kostenverloop van de drie strategieën voor exotenbeheer; elimineren, accepteren en controleren.

Digitaliserende overheid

De maatschappij digitaliseert. Door het beschikbaar komen van steeds meer rekenkracht van computers, opslagcapaciteit, breedband netwerken, mobiele en internettechnologie is ons dagelijks leven sterk veranderd. De doorontwikkeling van technologie gaat ook in een steeds hoger tempo. Als overheid in de digitaliserende samenleving hebben we stappen te zetten om bij te blijven bij steeds verdergaande automatisering en informatiedeling. Want hoewel de doelen van het waterschapswerk al 900 jaar hetzelfde zijn: droge voeten en sterke dijken, verandert de manier waarop daar invulling aan wordt gegeven snel. ICT is doorgedrongen in alle haarvaten van ons werk. Ontwikkelingen gaan continu door en onze manier van werken verandert mee. Een deel van de digitalisering wordt gedreven door wettelijk verplichte overheidsdigitalisering. Daarnaast bieden technologische ontwikkelingen nieuwe mogelijkheden voor het waterbeheer om ons steeds complexer wordende werk continu beter en blijvend bijdetijds te doen. Zoals we dat al eeuwen hebben laten zien.

Sector brede opgave

ICT en digitalisering staan hoog op de landelijke en bestuurlijke agenda. Overheden zijn zich bewust van de toenemende betekenis van digitalisering en daarbinnen de noodzaak van het (her)-inrichten van hun dienstverlening en de daarbij behorende digitaliseringsopgave. Met de aanwijzing van de waterinfrastructuur als vitale infrastructuur, wordt er aan ons als waterbeheerder, ook aanvullende eisen gesteld aan het borgen van de (informatie-)veiligheid.

In 2016 heeft de Unie van Waterschappen met het Digikompas en later in 2017 met de Sectorscan Digitalisering Waterschappen de regie genomen in de sector brede samenwerking. Uitkomsten van deze scan zijn dat de waterschappen nog een flinke weg te gaan hebben. Van hetgeen wettelijk verplicht is, hebben de waterschappen als sector nog maar 30% gerealiseerd. Om werk te maken van digitalisering stelt de sectorscan dat het organiserend vermogen omhoog moet, samenwerking noodzakelijk is en de basis op orde gebracht moet worden.

Kantoorautomatisering en digitaal werken

In de afgelopen jaren is veel inzet gepleegd op het op orde krijgen van onze kantoorautomatisering. In 2015 werd duidelijk dat de technische basis voor Kantoorautomatisering volledig aan vernieuwing toe was en dat de I-organisatie structureel onder bemenst was. Om dat aan te pakken zijn structureel middelen beschikbaar gesteld, is een kapitaalsinvestering gedaan voor hardware en infrastructuur en zijn incidentele middelen beschikbaar gesteld in de vorm van een Bestemmingsreserve, om de benodigde inhaalslag te maken. Hiermee is geïnvesteerd in een nieuwe technische infrastructuur van het waterschap. Het serverpark is ondergebracht bij waterschap Vallei en Veluwe. Met de virtualisering van de werkpleksoftware zijn van afstand benaderbare digitale werkplekken geïntroduceerd. Parallel is met uitgifte van laptops voorgesorteerd op het nieuwe werken en flexwerken in het nieuwe kantoor. Medewerkers kunnen nu plaats- en tijdonafhankelijk werken vanuit huis en op locatie bij andere kantoren. Ook is tegelijk de kwetsbaarheid tegen cybercrime gereduceerd en de informatie veiligheid op een hoger niveau gebracht.

Met alle getroffen maatregelen en vernieuwingen is het structurele kostenniveau ten behoeve van o.a. licenties, support services en inhuur van specialisten en projectleiding gestegen. Deze kosten zijn en worden tot en met 2018 opgevangen met incidentele middelen uit de Bestemmingsreserve ICT. Voor 2019 en verder is het nodig om het verhoogd kostenniveau te gaan dekken met structurele middelen. Hiervoor wordt met deze voorjaarsnota structureel €450.000 vrijgemaakt.

Ook wordt met deze voorjaarsnota een vervangingsregime voor de digitale infrastructuur geïntroduceerd. Dit is nodig om de technische basis bij de tijd te houden en analoog aan de wijze waarop het beheer en

onderhoud van andere assets voor het waterbeheer georganiseerd is. Met deze voorjaarsnota wordt hiervoor een investeringsbudget van €1,51 miljoen vrijgemaakt. Het vooruitzicht is om door te ontwikkelen naar een ideaalcomplex voor ICT, met hiervoor een regime zoals de Groot Onderhoudsplannen (GOP's).

Verder versterken van de basis

Na de inhaalslag op digitale infrastructuur, wacht het waterschap nu ook een inhaalslag op applicatiesoftware. Voor diverse applicaties geldt dat deze vervanging of upgrades nodig hebben om naar recente versies of nieuwe standaarden in de markt te komen. Het is noodzakelijk om software te upgraden omdat oudere versies niet meer ondersteund worden, daardoor minder veilig zijn en ook niet meer voldoen aan de eisen die gesteld worden. Om in de komende periode van maximaal vier jaar deze inhaalslagen uit te kunnen voeren zijn middelen nodig buiten de reguliere begroting. Hiervoor wordt met deze voorjaarsnota een investeringsbudget van €3 miljoen vrijgemaakt voor de komende vier jaren.

Om naar de toekomst toe te voorkomen dat we als organisatie onnodige risico's lopen en ons steeds opnieuw gesteld zien voor grote migraties in software, hanteren we voortaan als uitgangspunt dat we niet verder dan de één na laatste versie van software willen achterlopen. Door dit principe onderdeel te maken van de reguliere bedrijfsvoering, voorkomen we grote inhaalprojecten in de toekomst. Daarnaast worden rationaliseren en standaardiseren leidende principes voor keuzes in software. We willen af van maatwerk in systemen en applicaties en toewerken naar standaard pakketten met onderhoudsbeheer om zo de grip op het beheer te verstevigen.

Anticiperen op de toekomst

ICT en data zijn in toenemende mate van belang voor het realiseren van onze Waterkoers: het 'samen met de omgeving'-vorm geven aan het leven met Water in de leefomgeving.

Het bieden van data over water en informatieproducten over ons handelen zijn daarmee een kerntaak geworden in het integrale waterbeheer. Open data en transparantie zijn belangrijke voorwaarden. Ook in het kader van de Omgevingswet wordt met het Digitale Stelsel beoogd deze interactiviteit en transparantie (met en via data op kaart) te faciliteren en zo de fysieke en digitale wereld te verbinden.

We zien dat data het waard is geworden om te managen als de 4^e productiefactor. Niet alleen voor ons, maar juist ook voor de ander. In deze scope past het verder invullen, beheren en toegankelijk maken van 'het beheerregister van Waterstaatswerken'. Maar ook datasets en datareeksen over waterpeilen, over verwachte en feitelijke neerslag, over waterkwaliteiten, vergunde en gemelde objecten, onder toezicht staande activiteiten (samen met gemeenten en provincies) maken deel uit van 'het data-denken'. Omdat het werken met 'gegevens op de kaart' een vlucht neemt, wordt ook een groter beroep gedaan op de organisatie en systemen voor Geografische Informatie Systemen (GIS).

Het waterschap wil praktisch invulling geven aan deze nieuwe werkelijkheid en de samenwerking zoeken met partijen die hierin reeds het nodige hebben bereikt. Hiervoor gaan we 2018 en 2019 gebruiken om doelgericht plan te maken (kwartier maken), waarbij we zoeken naar aansluiting bij sterke spelers in de watersector en alvast werk gaan maken van sturing op en organisatie van 'Data'. Hiervoor wordt voor de komende vier jaar jaarlijks €100.000 uitgetrokken.

Innovatie in de kerntaken

Bij de uitvoering van onze primaire taken ontstaan vanuit het werk zelf behoeften en zijn er ontwikkelingen die het werk kwalitatief verbeteren, makkelijker maken of het samenwerken verbeteren. De opgave om participatief te werken vraagt dat we informatie moeten kunnen delen. De 'business' ziet de behoefte en ICT ontwikkelingen maken deze transitie naar participatief werken mogelijk: (1) er zijn steeds meer data

beschikbaar, (2) de software wordt steeds visueller en interactiever en (3) we zijn in staat steeds snellere en slimmere berekeningen te maken.

Mooi voorbeeld van innovatie vanuit de kerntaken met een sterke ICT-component is de RE:PEAT tool (Tygron) waarmee we gebiedsprocessen zoals peilbesluiten en veenweideprojecten ondersteunen. De software maakt een handige combinatie van veel data mogelijk, is visueel geavanceerd, interactief en kan supersnel rekenen door gebruik van een grafische kaart. We gebruiken de Tygron-software al voor peilbesluiten en bodemdaling (RE:PEAT), piekbuien en klimaatstresstesten. Nieuwe gewenste ontwikkelingen betreffen waterkwaliteit, watervraag en overstromingen.

Een andere ontwikkeling waarin het waterschap de eerste stappen wil zetten is het leggen van de basis voor Kunstmatige Intelligentie (KI). Mede door de snellere rekentechnieken neemt Kunstmatige Intelligentie de laatste tijd een grote vlucht. Gedacht wordt aan twee kleinschalige pilots uitgekozen om de potentie van KI voor HDSR nader te verkennen: (1) het afleiden van sturingsregels voor drukdrainage in polder Spengen en (2) het ontwikkelen van een voorspellingsmodel voor ondersteuning van het muskusrattenbeheer. Daarnaast zijn de ontwikkeling van een beslissingsondersteunend systeem voor het slimmer sturen op waterstanden en het gebruik van 3D software voor dijklichamen binnen Sterke Lekdijk, ICT-gerelateerde innovaties waar het waterschap mee aan de slag wil gaan. Dit met als uitgangspunten dat de business ontwikkelt vanuit behoefte en kennis en de ICT randvoorwaarden stelt en faciliteert.

Langjarige doorkijk investeringen

Lange termijn investeringsagenda HDSR

Net als vorige voorjaarsnota kijkt ook deze voorjaarsnota 10 jaar vooruit in de investeringsagenda van de Stichtse Rijnlanden, die is voor de komende jaren omvangrijk. In deze voorjaarsnota zijn de investeringsuitgaven voor de komende 10 jaar in beeld gebracht ([bijlage 1](#)).

Met betrekking tot de langjarige investeringsagenda voor het waterschap valt op dat het waterschap de laatste jaren beter in staat is geweest de voorgenomen investeringen ook daadwerkelijk tijdig te realiseren. Daarmee liggen de kapitaallasten op een reëel niveau.

Financiële effecten langjarige kader investeringen

De investeringsagenda van het waterschap bestaat uit eigen investeringsprogramma's en grote projecten met verschillende vormen van financiering. Dit werkt verschillend door in de tarieven. De financiële doorwerking is te splitsen in twee delen:

1. De reguliere investeringen in de eigen programma's ten behoeve van de eigen beheertaken en volledig door HDSR worden gefinancierd. Afschrijvingskosten die hiervoor zijn opgenomen in de meerjarenbegroting bedragen circa € 25 miljoen per jaar.
2. De tweede component van de langjarige investeringsagenda is de uitvoering van de grote projecten die binnen het beheergebied worden uitgevoerd (RWZI Utrecht, sterke Lekdijk, KWA+, GHJ), maar met ieder hun eigen financiële kader:
 - Sterke Lekdijk (90% externe financiering; 10% HDSR financiering (voor grondaankopen 13%))
 - RWZI Utrecht (100% HDSR financiering)
 - KWA+ (100% Rijk)
 - GHJ (bekostiging vanuit gelden RWS/bestemmingsreserve)

Op de lange termijn zullen de kapitaallasten stijgen door de uitvoering van de grote projecten.

Bijvoorbeeld door de uitvoering van de sterke Lekdijk zullen de kapitaallasten vanaf 2025 geleidelijk toenemen tot circa € 1,5 miljoen per jaar extra (10% van de totale investering € 376 miljoen / 25 jaar afschrijving). Voor de periode 2019-2022 leidt dit nog niet tot een directe stijging van de kosten. De voorfinanciering van de projecten van de Sterke Lekdijk, bijvoorbeeld de voorfinanciering van de grondaankopen, leiden wel tot exploitatielasten voor HDSR

Door de invoering van asset-management¹ worden vanaf 2019 scherpere keuzes gemaakt voor investeringen in GOP's door nadrukkelijker te sturen op kostenniveau.

Asset-management leidt tot wijziging van investeringsuitgaven en dit heeft effecten op de ramingen van de kapitaalslasten. Dit leidt tot een ander uitgavenpatroon wat pas op lange termijn zichtbaar (olietanker) is.

¹ In het asset management wordt het beheer en onderhoud van de waterschaps-assets (waterkeringen, waterlopen, inclusief oevers en waterbodem, kunstwerken en zuiveringsinstallaties) gebaseerd op de prestaties van de assets, de kosten en de risico's. Door dit uniforme afwegingskader te gebruiken, voor zowel het waterbeheer als het zuiveringsbeheer, kunnen we op een eenduidiger wijze onderbouwen en besluiten over onderhoud, aanpassingen en vervanging, oftewel de gehele levenscyclus van de assets. Hiervoor is het van belang het gewenste profiel per asset vast te stellen ten aanzien van het prestatie-, kosten- en risiconiveau dat het waterschap nastreeft, zodat hier in het beheer en met instandhoudingsmaatregelen op gestuurd kan worden. Doel is om integraal over de levensduur van de assets steeds te kunnen bepalen wat de meest effectieve en efficiënte aanpassing is.

Wijzigingen langjarige kader investeringen

Ten opzichte van het bovengenoemde kader zijn er enkele concrete ontwikkelingen die vragen om extra maatregelen in de vorm van investeringen. Onderstaand treft u een overzicht van de wijzigingen in de investeringsbegroting die in dat kader bij deze voorjaarsnota zijn verwerkt.

Aanpassing Investeringsuitgaven	Investeringsuitgaven			
	2019	2020	2021	2022
Wateroverlast Waterberging Willeskop	300	600	600	600
Vidente: voorspellende monitoringstool watersysteem	150	-	50	-
Omgaan met Wateroverlast: oplossen hydraulische knelpunten	100	100	50	-
Grondaankopen Sterke Lekdijk (deel HDSR)	120	240	624	955
Maatregelen doelmatigheidsanalyse rwzi's	163	-	-	-
ICT Basis op orde: Upgrade en vervanging oude applicaties	1.850	1.000	75	75
ICT Vervanging hardware en infrastructuur	260	915	175	160
Totaal investeringsuitgaven nieuwe ontwikkelingen	2.943	2.855	1.574	1.790

(bedragen x € 1.000)

Een toelichting op de separate investeringsuitgaven is opgenomen in de inhoudelijke hoofdstukken over de programma's. De stijging van de kapitaallasten, die door deze investeringen ontstaat, is verwerkt in het netto kostenniveau dat later in deze nota wordt toegelicht. De uitgaven voor ICT leiden door de korte afschrijvingstermijn tot een relatief grote stijging van de lasten. De lasten worden volgens onderstaande tabel verdeeld over de Watersysteem- en de Zuiveringsheffing. Door meer investeringsuitgaven en door een groter aandeel in de algemene kosten (ICT) stijgen de kapitaallasten voor de watersysteemheffing meer dan voor de zuiveringsheffing. Dit werkt door in de stijging van de netto-kosten. Daarbij moet worden aangetekend dat de investering Wateroverlast Waterberging Willeskop ultimo 2022 wordt geactiveerd en pas vanaf 2023 tot kapitaallasten leidt.

Stijging kapitaallasten door nieuwe investeringen				
	2019	2020	2021	2022
Watersysteemheffing	23	330	661	770
Zuiveringsheffing	-	205	381	404
Totaal	23	535	1.042	1.174

bedragen in € 1.000

Financieel kader

Het waterschap wil een modern waterschap zijn, dat zijn taken kwalitatief goed uitvoert door middel van de inzet van middelen op een doelmatige manier. Een helder financieel perspectief met heldere bijbehorende afspraken over de ontwikkeling van de kosten en de tarieven is hierbij van belang.

Financiële uitgangspunten

Kaders voor het financieel beleid in deze voorjaarsnota zijn afkomstig uit de financiële paragraaf van het coalitieakkoord en sluiten aan bij de in het algemeen bestuur gevoerde discussies. Gehanteerde uitgangspunten hierbij zijn:

- we werken toe naar kostendekkende tarieven;
- meevallers worden allereerst besteed aan tegenvallers;
- voor nieuwe beleidsontwikkelingen is een tariefstijging mogelijk;
- er vindt een inflatiecorrectie op de tarieven plaats vanuit vastgestelde "geïndexeerde nullijn voor bestaande taken".

Aanvullende op deze uitgangspunten zijn in de nota reserves en voorzieningen bandbreedtes vastgelegd voor de egaliseringsreserves en is een ratio vastgesteld voor het weerstandsvermogen.

Omdat voor beide heffingen de uitgangssituatie met betrekking tot kostendekkendheid van de tarieven en de omvang van de reserves sterk verschilt, is het financieel kader afzonderlijk per heffing opgenomen. In beide kaders zijn de kosten op gelijke wijze geïndexeerd.

Indexering

Het waterschap hanteert meerjarige financiële kaders op basis van het principe "geïndexeerde nullijn" voor bestaande taken. Om bestaande taken kwalitatief goed te kunnen uitvoeren moet de inflatie gecompenseerd worden (voor personele lasten de cao-ontwikkelingen). Dit betekent concreet dat voor 2019 een percentage voor index/inflatie wordt gehanteerd van gemiddeld 2,1 %. Dit is opgebouwd uit:

- een component voor de stijging van personele lasten als gevolg van het volgen van de cao-ontwikkelingen (inschatting voor 2019 is een stijging van 3,25%. Voor de jaren 2020 en verder is gerekende met gemiddeld 1,5% indexering, omdat het effect van de cao naar verwachting lager is);
- een component voor de overige uitgaven (in de Middellange Termijnverkenning van het CPB van december 2017 bedraagt de indexering voor 2019 voor goederen en diensten 2,5%);
- voor kapitaallasten wordt geen indexering toegepast.

Interne maatregelen

De jaarrekening van 2017 laat zien dat de kosten voor energie en voor reis-en verblijfskosten voor personeel structureel te hoog zijn geraamd. In deze voorjaarsnota is hiervoor het kostenniveau met € 750.000 neerwaarts bijgesteld en verwerkt in het financieel kader (basis netto-kosten).

Tevens is binnen de organisatie de ruimte gevonden om een aantal nieuwe ontwikkelingen zelf binnen de begroting op te vangen. Een overzicht hiervan is opgenomen in bijlage 2.

Financieel kader Watersysteemheffing

In onderstaande tabel is de ontwikkeling van het netto-kostenniveau weergegeven. Hierin zijn de onderdelen Solidariteitsbijdrage HWBP en Ontwikkelingen apart opgenomen. Van de ontwikkelingen is in bijlage 4 per heffing een overzicht opgenomen van de effecten op de exploitatielasten. Hieruit blijkt dat de ontwikkeling van het netto-kostenniveau tussen 2018 en 2019 3,7% is.

Financieel kader Watersysteemheffing	2018 begroting	2019 VJN	2020 VJN	2021 VJN	2022 VJN
Basis netto-kosten	50.884	52.751	53.147	54.375	54.477
Bijdrage HWBP	8.250	7.000	8.500	7.500	7.600
Spreiding bijdrage HWBP	-	666	(833)	165	-
Ontwikkelingen	-	878	1.930	2.191	2.232
Netto-kosten	59.134	61.295	62.744	64.231	64.308
		103,7%	102,4%	102,4%	100,1%
Dekking uit belastingopbrengsten	56.225	58.249	59.123	60.010	60.910
		103,6%	101,5%	101,5%	101,5%
Benodigde onttrekking egalisereserve	2.909	3.045	3.621	4.221	3.398

bedragen in € 1.000

Op langere termijn is de ontwikkeling van het kostenniveau lager, waarbij moet worden aangetekend dat dit wordt veroorzaakt door het aflopen van meerjarig/ incidentele beleid uit de huidige collegeperiode.

Eventuele voortzetting van dit beleid is ter besluitvorming aan het nieuwe bestuur, waarvoor dan middelen moeten worden gevonden. In bijlage 3 is hiervan een overzicht opgenomen.

Tevens dient opgemerkt te worden dat de toename van de kosten van het watersysteem, door onontkoombare ontwikkelingen zoals klimaatverandering (Onderzoek kosten waterbeheer), nog niet (volledig) in deze voorjaarsnota is verwerkt.

Uit de bovenstaande tabel blijkt dat een indexering (2,1% voor 2019 en 1,5% voor 2020 e.v.) op de belastingopbrengsten onvoldoende ruimte biedt om de autonome kostenontwikkeling te dekken. Vasthouden aan een verhoging van de belastingopbrengsten met in totaal 3,6% zou een verhoging van de onttrekking aan de egalisereserve betekenen. Om de stap naar kostendekkende tarieven conform de uitgangspunten toch te maken is een extra verhoging van de tarieven noodzakelijk. Voor de mate van de verhoging is een scenario voor de belastingtarieven uitgewerkt. In de paragraaf Dekking van de kosten wordt nader ingegaan op de tariefsontwikkeling.

Financieel kader Zuiveringsheffing

Het uitgangspunt voor het financieel kader voor de Zuiveringsheffing is een verhoging van de belastingopbrengsten voor 2019 met 3,6%: 2,1% voor indexering en 1,5% om de toevoeging aan de bestemmingsreserve voor de rwzi Utrecht te verhogen (het spaarmodel). Voor 2020 en verder is alleen gerekend met indexering van gemiddeld 1,5%, de vijfde tariefstap van 1,5% in 2019 was immers de laatste om op benodigde de jaarlijkse dotatie aan de bestemmingsreserve te komen ter dekking van de hogere kosten van de nieuwe rwzi Utrecht. In onderstaande tabel wordt duidelijk dat de belastingopbrengsten meerjarig voldoende zijn om het netto-kostenniveau te dekken en ook om de stijging hiervan op te vangen.

Financieel kader Zuiveringsheffing	2018 begroting	2019 VJN	2020 VJN	2021 VJN	2022 VJN
Basis netto-kosten	50.750	62.914	60.118	59.744	59.505
Ontwikkelingen	-	426	648	825	802
Toevoeging aan BR rwzi Utrecht	5.663	6.602	6.602	6.602	6.602
Onttrekking aan BR rwzi Utrecht	-	11.533	7.693	7.553	7.413
Netto-kosten	56.413	58.409	59.675	59.618	59.495
		103,5%	102,2%	99,9%	99,8%
Dekking uit belastingopbrengsten	62.590	64.843	65.816	66.803	67.805
		103,6%	101,5%	101,5%	101,5%
Toevoeging aan Egalisereserve	6.177	6.434	6.140	7.185	8.310

bedragen in € 1.000

In bovenstaande tabel zijn de exploitatiekosten van de nieuwe rwzi Utrecht verwerkt. Dat verklaart de stijging van de Basis netto-kosten. Deze hogere kosten worden gedekt uit de daarvoor ingestelde bestemmingsreserve (in de tabel 'BR rwzi Utrecht') en daardoor leiden deze niet tot hogere belastingtarieven of onttrekkingen aan de egalisatiereserves. Vanwege incidentele kosten in 2019 is de onttrekking eenmalig hoger.

Een daling van het totale netto-kostenniveau leidt tot jaarlijks stijgende toevoegingen aan de egalisatiereserves.

Dekking van de kosten

Naar kostendekkende tarieven

We streven naar kostendekkende tarieven voor de beheertaken van het waterschap voor zowel de watersysteemheffing als de zuiveringsheffing. De focus ligt daarbij op structurele kostendekking. Hierbij worden jaarlijks de lasten gedekt door de in dat jaar gerealiseerde belastingopbrengsten.

Watersysteemheffing

De belastingtarieven voor de watersysteemheffing zijn in 2018 nog niet kostendekkend. Er is nog een tekort van € 2,9 miljoen dat op incidentele basis gedekt wordt uit de egalisatiereserves watersysteemheffing. Eerder is besloten een jaarlijkse tariefstijging van 1,5% boven het indexpercentage toe te passen om kostendekkend te worden. Uit het financieel kader van de watersysteemheffing wordt duidelijk dat deze verhoging niet toereikend is om in 2019 of in 2020 voor alle categorieën volledig kostendekkend te zijn. Indicatieve berekeningen laten zien dat met een verhoging van de waterschapslasten per huishouden met een bedrag tussen de € 6 en € 13 op jaarbasis zorgt voor kostendekkendheid voor de categorieën Ingezetenen en Gebouwd. Voor de categorie Ongebouwd zou een grotere stijging van de waterschapslasten nodig zijn.

Zuiveringsheffing

Onze tarieven voor het zuiveren van afvalwater zijn meer dan kostendekkend. Binnen de huidige tarieven wordt gespaard voor de RWZI Utrecht om tariefsprongen in de toekomst te voorkomen. Het algemeen bestuur heeft dit in de besluitvorming over RWZI Utrecht meegenomen. Daarbij is besloten dat eind 2018 bij de Begroting 2019 bekeken wordt of de besloten extra 1,5% tariefsverhoging voor het jaar 2019 nog geheel, gedeeltelijk dan wel niet doorgevoerd moet worden. De realisatie van de rwzi Utrecht loopt conform begroting en ook het meerjarenbeeld van de ontwikkeling van de bestemmingreserve sluit aan bij de initiële opzet. Deze ontwikkelingen bieden derhalve geen ruimte om de dotatie de komende jaren te verlagen. Daarom wordt in deze voorjaarsnota vooralsnog vastgehouden aan de voorgenomen omvang van de dotatie aan deze bestemmingsreserve en wordt ook in 2019 voor de zuiveringsheffing gerekend met 1,5% extra tariefsverhoging.

Door dalende kosten binnen het programma Zuiveringsbeheer laat het financieel kader van de zuiveringsheffing wel een begrotingsoverschot zien. Daardoor groeit de egalisatiereserve jaarlijks met enkele miljoenen. We staan de komende jaren echter ook gesteld voor grote opgaven waarvan de omvang op dit moment nog onvoldoende duidelijk is om een voorschot te nemen op het verlagen van de tarieven. Zo wacht ons de sloop van zowel de huidige rwzi Utrecht en als de buiten gebruik te nemen rwzi Maarssenbroek. Het *niet* doorvoeren van de 5^e tarieftrap is op dit moment ook voorbarig omdat de eventuele vierde zuiveringstrap in de nabije toekomst juist weer een verhogend effect op het tarief kan hebben. We stellen daarom voor om een gelijkmatig tarievenbeleid te hanteren om de komende jaren een jo-jo-effect te voorkomen.

Meerjarenbeeld ontwikkeling belastingtarieven

Het stijgende netto-kostenniveau van de watersysteemheffing en toekomstige ontwikkelingen zetten samen druk op het streven naar kostendekkende tarieven en dus op het op termijn binnen de bandbreedtes brengen van de egalisatiereserves. Rekening houdend met de genoemde uitgangspunten zijn enkele meerjarige scenario's voor de belastingtarieven verkend waarbij, met de huidige verwachtingen, op termijn wordt voldaan kan worden aan de gestelde uitgangspunten.

Eén van deze scenario's is verder uitgewerkt met de consequenties voor de egalisatiereserves en voor de ontwikkeling van de lasten van de verschillende groepen belanghebbenden. In dit scenario wordt de kostendekkendheid in twee stappen gerealiseerd: in 2019 wordt nog onttrokken aan de egalisatiereserves en zijn de tarieven voor de watersysteemheffing vanaf 2020 kostendekkend. Dit scenario sluit aan op de AB discussie in december 2017 en bij de lijn die is ingezet bij de vaststelling van de belastingtarieven van 2018. Voor het tarief voor de zuiveringsheffing is het uitgangspunt 2,1% indexering + 1,5% als verhoging van de dotatie aan de bestemmingsreserve rwzi Utrecht. De uiteindelijke keuze zal sterk onder invloed staan van onze visie op de toekomst en gaat over de grenzen van deze bestuursperiode heen.

De uitwerking van het dekkingsscenario is opgenomen in bijlage 5. De ontwikkeling van de tarieven, de egalisatiereserve alsmede het effect op de factuur zijn per categorie inzichtelijk gemaakt. Hiermee wordt tevens invulling gegeven aan de Motie van de ChristenUnie waarin wordt gevraagd om bij de voorjaarsnota een indicatief overzicht te geven van o.a. de ontwikkeling van de tarieven en de reserves. Voor de Zuiveringsheffing is bij de berekening van de omvang van de egalisatiereserves ook weergegeven hoe deze zich zal ontwikkelen wanneer de 1,5% verhoging van de dotatie aan de bestemmingsreserve rwzi Utrecht niet wordt doorgerekend in een verhoging van het tarief Zuiveringsheffing.

Bijlage 1 Langjarig kader investeringen

Thema's & Programma's	Jaarschijf 2018	Jaarschijf 2019	Jaarschijf 2020	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2023	Jaarschijf 2024	Jaarschijf 2025	Jaarschijf 2026	Jaarschijf 2027	Jaarschijf 2028
Thema Veiligheid	10.675	16.500	14.400	10.150	5.600	5.200	5.200	10.400	10.400	10.200	10.200
Programma Waterkeringenbeheer	10.675	16.500	14.400	10.150	5.600	5.200	5.200	10.400	10.400	10.200	10.200
Thema Voldoende water	11.153	10.610	12.340	10.470	9.100	8.500	8.000	7.640	7.000	7.000	7.000
Programma Watersysteembeheer	10.828	9.710	10.990	9.220	8.000	8.000	7.500	7.140	6.500	6.500	6.500
Programma Beperking gevolgen klimaatverandering	325	900	1.350	1.250	1.100	500	500	500	500	500	500
Thema Gezond water	17.353	15.463	6.650	6.400	6.700	6.700	6.700	6.700	6.700	6.700	6.700
Programma Gezond Water	3.053	1.000	650	400	700	700	700	700	700	700	700
Programma Zuiveringsbeheer	14.300	14.463	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000
Totaal investeringsniveau programma's	39.181	42.573	33.390	27.020	21.400	20.400	19.900	24.740	24.100	23.900	23.900
Thema Bestuur, Middelen en Maatschappij	3.980	2.390	1.915	250	235	-	-	-	-	-	-
Programma Bestuur, Middelen en Maatschappij	3.980	2.390	1.915	250	235	-	-	-	-	-	-
Totaal bedrijfsvoeringsinvesteringen	3.980	2.390	1.915	250	235	-	-	-	-	-	-
Taakstellend investeringsniveau (exclusief rwzi Utrecht, GHIJ, DCH en KWA+)	43.161	44.963	35.305	27.270	21.635	20.400	19.900	24.740	24.100	23.900	23.900
Specifieke projecten	Jaarschijf 2018	Jaarschijf 2019	Jaarschijf 2020	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2023	Jaarschijf 2024	Jaarschijf 2025	Jaarschijf 2026	Jaarschijf 2027	Jaarschijf 2028
Rwzi Utrecht	45.000	10.600	-	-	-	-	-	-	-	-	-
GHIJ (excl. C-keringen)	5.800	5.300	2.300	1.200	1.000	1.000	1.400	1.400	1.000	1.000	1.000
GHIJ C-keringen	-	2.100	2.100	4.200	4.200	17.900	17.900	17.900	17.900	-	-
Sterke Lekdijken	6.100	6.020	16.340	11.024	72.655	41.300	108.200	5.900	5.500	-	-
KWA+ fase 1	6.000	6.400	12.200	12.100	-	-	-	-	-	-	-
Totaal specifieke projecten	62.900	30.420	32.940	28.524	77.855	60.200	127.500	25.200	24.400	1.000	1.000
Taakstellend investeringsniveau (inclusief rwzi Utrecht, GHIJ, DCH en KWA+)	106.061	75.383	68.245	55.794	99.490	80.600	147.400	49.940	48.500	24.900	24.900

bedragen in € 1.000

Nota Bene: In bovenstaand overzicht wordt ook inzicht gegeven in de investeringsuitgaven op langere termijn. Daarbij moet worden aangetekend dat de ramingen na 2022 minder concreet zijn dan voor de periode van 2019-2022.

Bijlage 2 Binnen de begroting opgevangen ontwikkelingen

Exploitatiekosten 'binnen begroting opgevangen' ontwikkelingen	Exploitatiekosten			
	2019	2020	2021	2022
Personeelskosten Vidente	75	75	75	75
Cultuurhistorie: bijdragen oude en nieuwe Hollands Waterlinie	20	20	20	20
Opwaartse druk Verbonden Partijen (deels opgevangen) ¹	160	160	160	160
Ruimtelijke Adaptatie (gebiedspartners vragen om extra inzet)	220	220	220	220
Personele inzet Afremmen bodemdaling (demo De Tol)	40	40	40	40
Maatregelen doelmatigheidsanalyse rwzi's	17	34	34	34
Extra personeel toezicht exoten	75	75	75	75
Extra personeel inhoudelijke deskundigheid exoten	60	60	60	60
Onderzoekskosten exotenbestrijding	40	40	40	40
Extra personeel onderhoud	75	75	75	75
Extra personeel uitvoering watersysteembeheer	135	54	54	54
Vervangen materieel (kapitaallasten van de investering)	50	100	150	200
Onderhoudskosten vervangen materieel	125	125	125	125
totaal	1.092	1.078	1.128	1.178

Ad 1: Tussen 2017 en 2018 zijn de kosten van de Verbonden Partijen met € 500.000 gestegen. In de begroting van 2018 is deze stijging van de kosten van de Verbonden Partijen incidenteel gedekt. In deze voorjaarsnota zijn alle kosten van de Verbonden Partijen structureel in het financieel kader verwerkt. Omdat € 160.000 binnen de huidige begroting is opgevangen is het effect op het niveau van de netto-kosten beperkt gebleven tot € 340.000. In bijlage 6 treft u een apart overzicht van de bijdragen aan de Verbonden Partijen.

Bijlage 3 Overzicht financiële consequenties aflopen 'meerjarig incidenteel beleid deze collegeperiode'

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
<u>Voorjaarsnota 2015/ Begroting 2016</u>						
Onderzoek extra opgave veenweidegebied	100.000	-	-	-	-	-
Onderzoek opgevave klimaatverandering	150.000	-	-	-	-	-
Onderzoek duurzaamheid en innovatie	50.000	-	-	-	-	-
<u>Voorjaarsnota 2016/ Begroting 2017</u>						
A Duurzaamheid	-	50.000	-	-	-	-
B Innovatie	-	50.000	50.000	50.000	50.000	-
C Impuls regeling	-	20.000	170.000	170.000	170.000	-
D Onderzoek effecten piekbuien	-	100.000	-	-	-	-
E Visualisering modelinstrumentarium	-	50.000	-	-	-	-
F Veenweide	-	200.000	200.000	200.000	200.000	-
I Omgevingswet (eigen invoeringskosten en externe bijdragen)	-	pm	pm	pm	pm	pm
<u>Voorjaarsnota 2017/ Begroting 2018</u>						
Duurzaamheid:						
- Algemeen *	-	-	p.a.	p.a.	p.a.	p.a.
- Energie *	-	-	p.a.	p.a.	p.a.	p.a.
- DGWW *	-	-	p.a.	p.a.	p.a.	p.a.
- Grondstoffen	-	-	75.000	-	-	-
Gezond Water:						
- Regionale samenwerking	-	-	190.000	190.000	190.000	190.000
- Nieuwe stoffen	-	-	75.000	75.000	75.000	75.000
- Doelen/analyse/monitoring	-	-	75.000	-	-	-
- Water in de stad	-	-	85.000	85.000	85.000	85.000
Veenweide:						
- Onderzoek	-	-	-	-	-	-
- Demonstratieproject	-	-	235.000	235.000	235.000	235.000
- Reg. Stimuleringsregeling	-	-	100.000	100.000	100.000	100.000
- Cap. Gebiedsprocessen	-	-	-	pm	pm	pm
Wateroverlast	-	-	50.000	50.000	50.000	50.000
Blauwe Burger	-	-	100.000	100.000	100.000	100.000

*: p.a. programmatische aanpak waarmee organiserend vermogen op duurzaamheid omhoog gaat en invulling capaciteit via investeringsbudget loopt

Bijlage 4 Ontwikkelingen Voorjaarsnota 2018

Consequenties Exploitatielasten Watersysteemheffing ontwikkelingen				
	2019	2020	2021	2022
Versterken organisatie				
B&O/ ICT Kapitaallasten ICT Basis op orde	-	200	308	316
B&O/ ICT Kapitaallasten ICT Vervanging Hardware en Infrastructuur	-	28	127	146
B&O/ ICT ICT Projectleider Datamanagement	54	54	54	-
B&O/ ICT ICT Structurele verhoging (t/m 2018 incidenteel uit BR)	243	243	243	243
Reeds ingezet beleid				
WSH Kapitaallasten Wateroverlast Waterberging Willeskop	-	-	-	-
WSH Kapitaallasten Vidente	-	50	50	67
WSH Overige kosten Vidente	-	75	25	25
WSH Kapitaallasten Omgaan met Wateroverlast	-	7	13	17
WSH Afremmen bodemdaling (demo De Tol)	50	50	50	50
WSH Exotenbestrijding o.b.v. strategie Eliminatie	-	470	350	335
WSH Onderhoud Natuurvriendelijke oevers (o.b.v. Variant 2)	75	275	375	375
B&O Opwaartse druk verbonden partijen (incidentele dekking 2018)	184	184	184	184
WSH Financieringskosten grondaankopen Sterke Lekdijk	23	45	163	225
WSH Overdracht Woerdersluis	250	250	250	250
WSH Aanpassing kostenniveau baggeren na 2019	PM	PM	PM	PM

Consequenties Exploitatielasten Zuiveringsheffing ontwikkelingen				
	2019	2020	2021	2022
Versterken organisatie				
B&O/ ICT Kapitaallasten ICT Basis op orde	-	170	262	269
B&O/ ICT Kapitaallasten ICT Vervanging Hardware en Infrastructuur	-	24	108	124
B&O/ ICT ICT Projectleider Datamanagement	46	46	46	-
B&O/ ICT ICT Structurele verhoging (t/m 2018 incidenteel uit BR)	207	207	207	207
Reeds ingezet beleid				
B&O Opwaartse druk verbonden partijen (incidentele dekking 2018)	156	156	156	156
ZH Kapitaallasten: maatregelen doelmatigheidsanalyse rwzi's	-	11	11	11
ZH Maatregelen doelmatigheidsanalyse rwzi's	17	34	34	34

Bijlage 5 Dekkingsscenario: doorwerking voorstellen in tarieven (indicatief)

Inleiding

In deze bijlage is, als uitwerking van de motie 'Zicht op tariefsontwikkeling' van de ChristenUnie (bijgesloten), een voorlopig en indicatief scenario opgenomen als dekking van de netto-kosten in deze voorjaarsnota.

Benadrukt moet worden dat de voorjaarsnota niet het moment is om de besluitvorming met betrekking tot de tarieven af te ronden, die past bij de bespreking van de begroting van 2019 en ten slotte wanneer in december 2018 de belastingtarieven ter besluitvorming aan het algemeen bestuur worden voorgelegd. Nu betreft het een voorlopige, indicatieve uitwerking ter verkenning van de dekking van het toekomstige netto-kostenniveau en de daarbij horende meerjarige tariefontwikkeling.

De in de aanloop naar deze voorjaarsnota verkende scenario's gingen uit van verschillende momenten waarop voor de watersysteemheffing de tarieven (behoudens Ongebouwd) kostendekkend worden en blijven. Voor het in deze bijlage uitgewerkte dekkingsscenario is dit het jaar 2020. Voor de zuiveringsheffing is het tarief gebaseerd op een ontwikkeling van de belastingopbrengst van 3,6% (2,1% indexering en 1,5% voor de 5e tariefstap) tussen 2018 en 2019 en van 1,5% (alleen de indexering) voor de verdere jaren.

Tevens moeten bij de berekeningen enkele kanttekeningen worden geplaatst:

- Kostendekkendheid Ongebouwd: In de berekeningen is uitgegaan van de 9,5% tariefsverhoging voor Ongebouwd conform de besluitvorming over het amendement 'gelijkmatige tariefsverhoging ongebouwd' van LNE van december 2017 (bijgesloten).
- Het uitgangspunt van de berekeningen is het netto-kostenniveau dat is opgenomen in de financiële kaders voor de Watersysteem- en zuiveringsheffing en derhalve exclusief eventueel nieuw in te voeren beleid voor de komende jaren (2020 e.v.).
- Voor de toerekening aan de categorieën van de watersysteemheffing in 2019 zijn de percentages uit de huidige kostentoedelingsverordening toegepast en vanaf 2020 zijn de ingeschatte percentages uit de nog voor 2020 te wijzigen kostentoedelingsverordening toegepast. Hierbij wordt er vanuit gegaan dat de percentages zich voor Gebouwd en Ongebouwd weer herstellen naar de situatie van voor de herziening in 2017. Op basis van de ontwikkelingen van de markt voor onroerend goed is deze verwachting plausibel.
- Er is gerekend met de heffingsmaatstaven (het belastingdraagvlak) die ten behoeve van de begroting van 2018 zijn bepaald. Dit is niet door de BghU voor deze berekeningen geactualiseerd (zal plaatsvinden ten behoeve van de besluitvorming over de tarieven voor 2019 in december 2018).

Netto-kosten: te dekken uit belastingopbrengsten of egalisatiereserves

In onderstaande tabellen is de berekening opgenomen van de netto-kosten die per belastingcategorie door belastingopbrengsten en/of uit de egalisatiereserve moeten worden gedekt.

<u>Netto-kosten Voorjaarsnota 2018</u>	Begroting 2018	Voorjaarsnota 2018			
		2019	2020	2021	2022
Watersysteemheffing	59.134.321	61.294.876	62.743.997	64.230.942	64.308.243
Zuiveringsheffing	56.412.705	58.408.808	59.675.188	59.617.892	59.494.937
Totaal	115.547.025	119.703.684	122.419.185	123.848.834	123.803.180

Kostentoedelingsverordening

	KTV 2018	KTV 2020	
Ingezetenen	39,00%	39,00%	van de kosten Watersysteemheffing
Ongebouwd	9,90%	8,80%	van de kosten Watersysteemheffing
Natuur	0,10%	0,10%	van de kosten Watersysteemheffing
Gebouwd	51,00%	52,10%	van de kosten Watersysteemheffing
Zuiveringsheffing woningen/ bedrijven	100,00%	100,00%	van de kosten Zuiveringsheffing

Kosten per belastingcategorie

	Begroting 2018	Voorjaarsnota 2018			
		2019	2020	2021	2022
Watersysteemheffing ingezetenen	23.062.385	23.905.002	24.470.159	25.050.067	25.080.215
Watersysteemheffing ongebouwd	5.854.298	6.068.193	5.521.472	5.652.323	5.659.125
Watersysteemheffing natuur	59.134	61.295	62.744	64.231	64.308
Watersysteemheffing gebouwd	30.158.504	31.260.387	32.689.623	33.464.321	33.504.595
Zuiveringsheffing woningen/ bedrijven	56.412.705	58.408.808	59.675.188	59.617.892	59.494.937
TOTAAL	115.547.025	119.703.684	122.419.185	123.848.834	123.803.180

Dekkingsscenario: kostendekkend in 2020

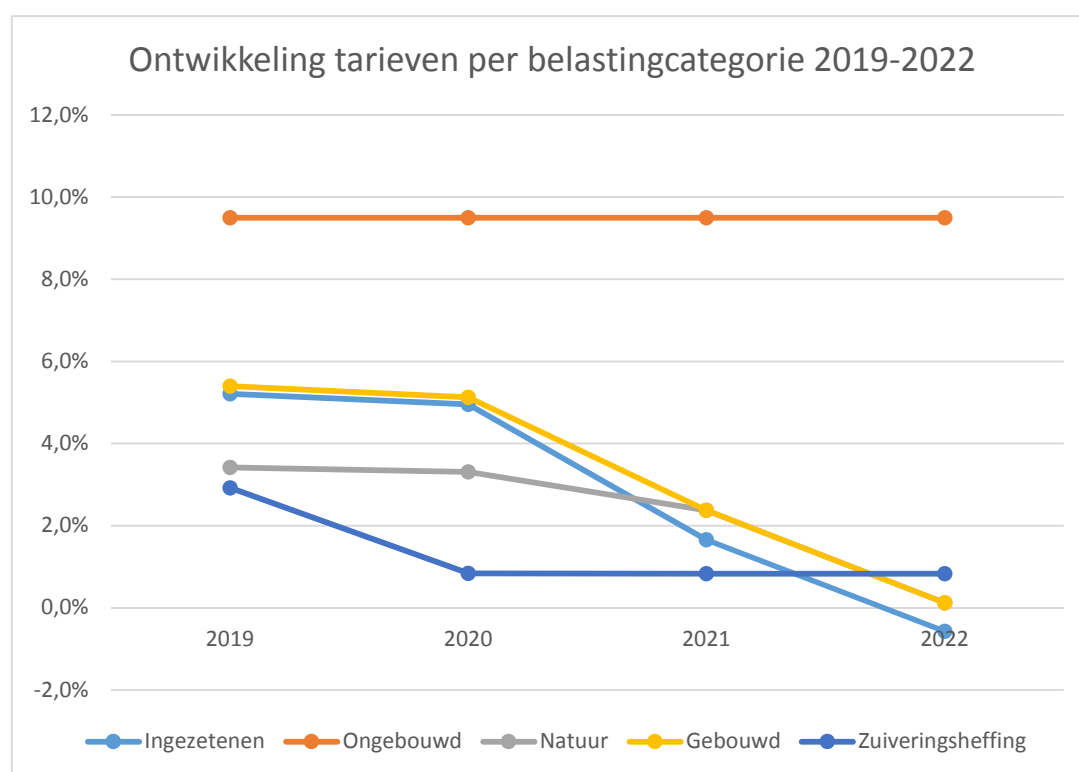
In het dekkingsscenario bij deze voorjaarsnota wordt uitgegaan van kostendekkende tarieven vanaf 2020 voor alle categorieën binnen de watersysteemheffing. In 2019 wordt nog voor alle categorieën onttrokken aan de egalisatiereserves om de tariefstijging te beperken. Voor Ongebouwd wordt een meerjarige tariefontwikkeling van 9,5% toegepast. Omdat het tarief vanaf 2020 hoger is dan kostendekkend wordt vanaf 2020 aan de egalisatiereserve toegevoegd.

Tarieven

	Begroting 2018	Voorjaarsnota 2018			
		2019	2020	2021	2022
Watersysteemheffing ingezetenen	72,24	76,01	79,77	81,09	80,63
ontwikkeling		105,2%	105,0%	101,7%	99,4%
Watersysteemheffing ongebouwd	82,58	90,43	99,02	108,43	118,73
ontwikkeling		109,5%	109,5%	109,5%	109,5%
Watersysteemheffing natuur	5,49	5,68	5,86	6,00	6,01
ontwikkeling		103,4%	103,3%	102,4%	100,1%
Watersysteemheffing gebouwd (als % van woz)	0,0263%	0,0277%	0,0291%	0,0298%	0,0299%
ontwikkeling		105,4%	105,1%	102,4%	100,1%
Watersysteemheffing gebouwd (per € 2.500 woz)	0,66	0,69	0,73	0,75	0,75
ontwikkeling		105,4%	105,1%	102,4%	100,1%
Zuiveringsheffing woningen/ bedrijven	65,80	67,73	68,29	68,86	69,43
ontwikkeling		102,9%	100,8%	100,8%	100,8%

Het in twee stappen toegroeien naar kostendekkende tarieven leidt voor de categorieën Ingezetenen, Natuur en Gebouwd tot tariefstijgingen in 2019 van 5,2% voor Ingezetenen, 3,4% voor Natuur en 5,4% voor Gebouwd. Om in 2020 kostendekkend te worden zijn vergelijkbare stijgingen nodig. Om in 2021 en 2022 kostendekkend te blijven hoeft het tarief minder sterk te stijgen.

De procentuele ontwikkeling van de tarieven is onderstaande grafiek weergegeven.

Bovenstaande tarieven leiden tot de volgende belastingopbrengsten en mutaties van de egalisatiereserves.

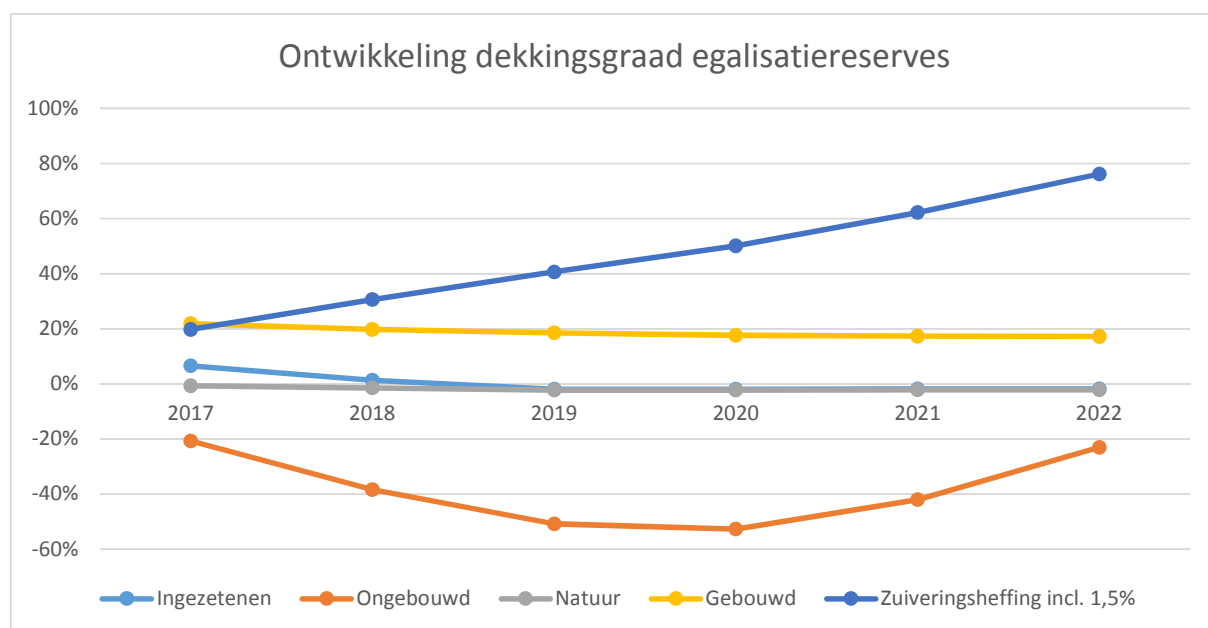
<u>Belastingopbrengsten</u>	Begroting 2018	Voorjaarsnota 2018			
		2019	2020	2021	2022
Watersysteemheffing ingezetenen	21.846.719	23.153.029	24.470.159	25.050.067	25.080.215
Watersysteemheffing ongebouwd	4.814.700	5.235.202	5.692.418	6.189.566	6.730.131
Watersysteemheffing natuur	58.727	60.736	62.744	64.231	64.308
Watersysteemheffing gebouwd	29.505.183	31.097.403	32.689.623	33.464.321	33.504.595
Zuiveringsheffing woningen/ bedrijven	62.589.758	64.842.989	65.815.634	66.802.868	67.804.911
TOTAAL	118.815.087	124.389.358	128.730.577	131.571.053	133.184.160

<u>Mutaties Egalisatiereserve</u>	Begroting 2018	Voorjaarsnota 2018			
		2019	2020	2021	2022
Watersysteemheffing ingezetenen	-1.215.666	-751.973	0	0	0
Watersysteemheffing ongebouwd	-1.039.598	-832.991	170.946	537.243	1.071.006
Watersysteemheffing natuur	-407	-559	0	0	0
Watersysteemheffing gebouwd	-653.320	-162.984	0	0	0
Zuiveringsheffing woningen/ bedrijven	6.177.053	6.434.181	6.140.446	7.184.976	8.309.975
TOTAAL	3.268.062	4.685.674	6.311.392	7.722.219	9.380.980

In 2019 wordt voor alle categorieën binnen de watersysteemheffing aan de egalisatiereserves onttrokken in 2020 zijn alle categorieën kostendekkend. Het meerjarig met 9,5% laten stijgen van het tarief Ongebouwd leidt vanaf 2020 tot groeiende dotaties aan de egalisatiereserve. In onderstaand overzicht is zichtbaar dat dit uiteindelijk leidt tot een dekkingsgraad van +/- 23,0%. Dit biedt voldoende perspectief om in 2023 (binnen 6 jaar) binnen de bandbreedte van +/- 20% tot +20% te komen.

Stand Egalisatiereserves	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Voorjaarsnota 2018			
			2019	2020	2021	2022
Watersysteemheffing ingezetenen	1.506.548	290.882	-461.091	-461.091	-461.091	-461.091
dekkingsgraad	6,5%	1,3%	-1,9%	-1,9%	-1,8%	-1,8%
Watersysteemheffing ongebouwd	-1.208.931	-2.248.529	-3.081.520	-2.910.573	-2.373.330	-1.302.325
dekkingsgraad	-20,7%	-38,4%	-50,8%	-52,7%	-42,0%	-23,0%
Watersysteemheffing natuur	-437	-845	-1.404	-1.404	-1.404	-1.404
dekkingsgraad	-0,7%	-1,4%	-2,3%	-2,2%	-2,2%	-2,2%
Watersysteemheffing gebouwd	6.594.568	5.941.247	5.778.263	5.778.263	5.778.263	5.778.263
dekkingsgraad	21,9%	19,7%	18,5%	17,7%	17,3%	17,2%
Subtotaal Watersysteemheffing	6.891.747	3.982.756	2.234.248	2.405.195	2.942.438	4.013.444
dekkingsgraad	11,7%	6,7%	3,6%	3,8%	4,6%	6,2%
Zuiveringsheffing woningen/ bedrijven	11.115.466	17.292.519	23.726.700	29.867.146	37.052.122	45.362.097
dekkingsgraad	19,7%	30,7%	40,6%	50,0%	62,1%	76,2%
TOTAAL	18.007.213	21.275.275	25.960.949	32.272.341	39.994.560	49.375.540
dekkingsgraad	15,6%	18,4%	21,7%	26,4%	32,3%	39,9%

In onderstaande grafiek is de ontwikkeling van de dekkingsgraden van de egalisatiereserves weergegeven.

De tarieven van dit dekkingsscenario leiden tot een lastenontwikkeling tussen 2018 en 2019 die voor de huishoudens varieert tussen de € 8 en € 13. Voor de volgende jaren is de stijging kleiner. De waterschapslasten voor het Agrarisch bedrijf stijgen, vooral door het tarief Ongebouwd, meerjarig met gemiddeld 7,5%.

Voorjaarsnota 2018 (2019-2022)

	Vastgesteld 2018	VJN 2019	VJN 2020	VJN 2021	VJN 2022
Watersysteemheffing ingezetenen	€ 72,24	€ 76,01	€ 79,77	€ 81,09	€ 80,63
Watersysteemheffing ongebouwd	€ 82,58	€ 90,43	€ 99,02	€ 108,43	€ 118,73
Watersysteemheffing wegen	€ 165,17	€ 180,86	€ 198,04	€ 216,86	€ 237,46
Watersysteemheffing natuur	€ 5,49	€ 5,68	€ 5,86	€ 6,00	€ 6,01
Watersysteemheffing gebouwd	0,0263%	0,0277%	0,0291%	0,0298%	0,0299%
Zuiveringsheffing/ Verontreinigingsheffing	€ 65,80	€ 67,73	€ 68,29	€ 68,86	€ 69,43

Consequenties voorstel tarieven

	2018	2019	2020	2021	2022
1. Eénpersoonshuishouden met eigen woning	€ 191	€ 199	€ 206	€ 210	€ 210
2. Eénpersoonshuishouden zonder eigen woning	€ 138	€ 144	€ 148	€ 150	€ 150
3. Méérpersoonshuishouden met eigen woning	€ 349	€ 362	€ 372	€ 377	€ 378
4. Méérpersoonshuishouden zonder eigen woning	€ 270	€ 279	€ 285	€ 288	€ 289
5. Agrarisch bedrijf	€ 4.081	€ 4.405	€ 4.743	€ 5.092	€ 5.458

Consequenties voorstel tarieven (% ontwikkeling*1)

	2018	2019/2018	2020/2019	2021/2020	2022/2021
1. Eénpersoonshuishouden met eigen woning		104,5%	103,6%	101,6%	100,1%
2. Eénpersoonshuishouden zonder eigen woning		104,1%	103,0%	101,3%	100,1%
3. Méérpersoonshuishouden met eigen woning		104,0%	102,7%	101,4%	100,4%
4. Méérpersoonshuishouden zonder eigen woning		103,5%	102,0%	101,1%	100,4%
5. Agrarisch bedrijf		107,9%	107,7%	107,4%	107,2%

ad 1: de %-ontwikkeling van de lasten is steeds berekend ten opzichte van het voorgaande jaar

Effect 1,5% Zuiveringsheffing (5e tarieftrap spaarmodel rwzi Utrecht)

Bij het tarief zuiveringsheffing wordt er in dit dekkingsscenario vanuit gegaan dat de verhoging van de dotatie aan de bestemmingsreserve rwzi Utrecht wordt doorgerekend in een verhoging van het tarief Zuiveringsheffing. Het eventueel niet doorrekenen van deze hogere dotatie in het tarief zou leiden tot lagere dotaties aan de egaliseringsreserve in de komende jaren. Deze wordt dan jaarlijks € 0,939 miljoen lager, namelijk het bedrag waarmee de dotatie aan de bestemmingsreserve tussen 2018 en 2019 groeit. In onderstaand overzicht is de ontwikkeling van de egaliseringsreserve van de Zuiveringsheffing weergegeven waarbij rekening wordt gehouden met deze jaarlijks lagere dotatie.

Stand Egaliseringsreserves ZH (exclusief 1,5% tariefsverhoging)	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Voorjaarsnota 2018			
			2019	2020	2021	2022
Zuiveringsheffing woningen/ bedrijven	11.115.466	17.292.519	22.787.700	27.989.146	34.235.122	41.606.097
dekkingsgraad	19,7%	30,7%	39,0%	46,9%	57,4%	69,9%

AB d.d. 13 dec '17
AANGENOMEN

6

Motie "Zicht op de tariefsontwikkeling"

ChristenUnie

Het Algemeen Bestuur van Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, in vergadering bijeen op 13 december 2017,

Constaterende dat:

- het AB HDSR dit jaar opnieuw in de decembervergadering een discussie voert over de vaststelling van de tarieven, waar dat in het verleden meer een technische uitwerking betrof;
- het AB HDSR recent - op 8 november 2017 - de beleidsnota 'Weerstandsvormen, risicomanagement, reserves en voorzieningen 2017 - 2023' heeft vastgesteld, inhoudend onder andere dat:
 - o er nieuwe egaliseringsreserves voor watersysteem- en zuiveringsheffing worden gevormd, die niet negatief mogen zijn en uiterlijk in 2023 binnen de bandbreedte van +5% tot +10% moeten zijn;
 - o elk van de strikt gescheiden administratieve componenten van de watersysteemheffing uiterlijk in 2023 binnen de bandbreedte van -20% tot +20% moeten zijn.

Overwegende dat:

- het AB HDSR een gelijkmatige tariefsontwikkeling wenst, binnen de vastgestelde kaders;
- het college HDSR voorstellen heeft gedaan om de tarieven voor de watersysteemheffing in 2020 kostendekkend te maken;
- het AB HDSR jaarlijks bij de VJN de lijnen uitzet voor het financieel meerjarenbeleid;
- het AB HDSR inzicht (zo mogelijk grafisch) nodig heeft om hierop te kunnen sturen.

Draagt het college op:

- om jaarlijks bij de VJN - binnen de afgesproken kaders - een indicatief overzicht te leveren van de beoogde kostenontwikkeling, de tarieven en de reserves, voor de komende 5 jaar;

en gaat over tot de orde van de dag.

Fractie ChristenUnie

Jaap Verweij

MOTIE / AMENDEMENT

nummer 6

**Algemeen Bestuur
d.d. 13 december 2017
DM-nr.**

MOTIE / AMENDEMENT

nummer **5**

**Algemeen Bestuur
d.d 13 december 2017**

Fractie LANDBOUW, NATUUR & ECONOMIE HDSR

AB dd. 13 dec '17 5
AANGENOMEN

Amendement gelijkmatige tariefsverhoging ongebouwd

(AB 13-12-2017, agendapunt 3.1: Vaststellen belastingtarieven 2018 / aanpassing belastingverordeningen 2018)

Het Algemeen Bestuur van Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden, in vergadering bijeen op 13 december 2017,

Constaterende dat:

- het noodzakelijk is de tarieven voor de belastingcategorie 'ongebouwd' significant te verhogen als gevolg van onder andere de uitspraak van de Hoge Raad omtrent de belastbaarheid van natuurterreinen, de wijzigingen in de geobjectiveerde waarde van categorieën vastgoed, de inflatie en de ambities van het waterschap op het gebied van duurzaamheid en tegengaan van bodemdaling;
- dat de reserves voor de belastingcategorie 'ongebouwd' net als alle andere reserves binnen 6 jaar binnen de door het Algemeen Bestuur vastgestelde bandbreedte moeten worden gebracht;
- dat het Algemeen Bestuur eerder als uitgangspunt heeft vastgelegd dat kruissubsidiëring tussen belastingcategorieën niet gewenst is, zodat deze noodzakelijke verhoging niet mag worden afgewenteld op andere belastingcategorieën;
- dat de besluitvorming over deze verhoging zich daarom toespitst op het tempo waarin deze wordt doorgevoerd;
- dat ongeacht het tempo van doorvoeren van de verhoging de noodzakelijke belastinginkomsten geheel door de belastingcategorie 'ongebouwd' zal worden opgebracht;

Overwegende dat:

- de noodzakelijke tariefsverhoging met name voor de agrarische sector een zodanig effect kan hebben dat een deel van de agrarische bedrijven als gevolg daarvan in financiële problemen kan komen, wanneer deze verhoging in een te hoog tempo wordt doorgevoerd;
- dat het daarom van belang is deze verhoging te beperken tot minder dan 10 % per jaar;
- dat een verhoging van meer dan 10 % per jaar bovendien niet past in het streven van het waterschap naar een gelijkmatige verhoging van tarieven;
- dat een verhoging van meer dan 10 % per jaar ook het risico vergroot dat het draagvlak voor het werk van het waterschap bij de agrarische sector sterk afneemt;
- dat gezien de recente ontwikkelingen op de woningmarkt verwacht mag worden dat de waardeverhoudingen tussen de belastingcategorieën binnen het watersysteem opnieuw zullen wijzigen;
- en dat als gevolg daarvan de lasten die door de categorie ongebouwd moeten worden opgebracht weer zullen dalen;
- dat in het licht van het vorenstaande voor 2018 voor 'ongebouwd' een tariefstijging van 9,5 % als maximum gehanteerd dient te worden, evenals voor de daaropvolgende jaren, tenzij het laatste niet uitvoerbaar blijkt als gevolg van nieuwe ontwikkelingen;
- dat het aantal jaren waarin deze maximale jaarlijkse tariefstijging wordt doorgevoerd, moet worden bepaald door de mate waarin de vereiste kostendekkendheid van de tarieven en het op orde brengen van de reserves is bereikt;

Besluit:

1. de bedragen zoals opgenomen in het 'ontwerp-besluit wijziging belastingverordeningen' (DM 1312673) onder I. B1 en I. B2 te wijzigen in respectievelijk € 82,58 en € 165,16;
2. als gevolg hiervan bij beslispoint 2 van het voorgestelde besluit (1^e begrotingswijziging 2018) bedragen op te nemen van respectievelijk € 1,679 mln., € 117,136 mln. (ongewijzigd) en € 118,815 mln.;
3. voorts als gevolg hiervan bij beslispoint 3 van het voorgestelde besluit (dotatie reserves) bedragen op te nemen van respectievelijk € 1,679 mln., € 1,589 mln. (ongewijzigd) en € 3,268 mln.

Fractie LNE:

Hendrik de Beaufort

Jan Kupers

Bijlage 6 Verbonden partijen

			<i>Financiële belang (bedragen in miljoenen euro 's) *</i>				
Verbonden partijen	Bestuurlijk belang HDSR	Financiële bijdrage	jaar 2018	jaar 2019	jaar 2020	jaar 2021	jaar 2022
1 Nederlandse Waterschapsbank NV	Het recht bestaat de algemene vergadering van aandeelhouders te bezoeken.	Deelneming van HDSR in Waterschapsbank (0,49%) (Nominale waarde)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
2 Muskusrattenbeheer West - en Midden Nederland	De Stichtse Rijnlanden heeft zitting in het bestuurlijk overleg van MRB met twee deelnemers uit het college van dijkgraaf en heemraden. De dijkgraaf van HDSR is voorzitter van het Bestuurlijk Overleg en één van de heemraden ertegenwoordigd HDSR als lid van het bestuurlijk overleg.	HDSR draagt bij in de kosten van de dienstverlening	2,379	2,383	2,388	2,404	2,421
3 BghU	De Stichtse Rijnlanden heeft zitting in het Algemeen Bestuur van BGHU met twee deelnemers uit het college van dijkgraaf en heemraden.	HDSR draagt bij in de kosten van de dienstverlening	2,460	2,499	2,499	2,499	2,615
4 Regionaal historisch Centrum Rijnstreek en Lopikervwaard (RHC)	De Stichtse Rijnlanden heeft zitting met een vertegenwoordiger uit het college in de Archiefcommissie (incl. plaatsvervanger). De vertegenwoordigers leggen verantwoording af over het door de Archiefcommissie gevoerde beleid aan het college dat hen heeft aangewezen.	HDSR draagt bij in de kosten van de dienstverlening	0,173	0,168	0,171	0,175	0,178
5 Winnet	De Stichtse Rijnlanden heeft zitting in de stuurgroep Winnet met een deelnemer uit het college van dijkgraaf en heemraden.	HDSR draagt bij in de kosten van de dienstverlening	0,045	0,046	0,047	0,050	0,050
6 Aquon	HDSR is met een lid van het college, zowel in het Dagelijks bestuur als in het Algemeen bestuur vertegenwoordigd in de GR	Bijdrage laboratoriumkosten	1,362	1,374	1,338	1,342	1,416
		Bijdrage eigenarendeel	0,058	0,042	0,035	0,000	0,000
7 Het Waterschapshuis	Eén lid en een plaatsvervangend lid in het AB	HDSR draagt bij in de kosten van de dienstverlening	0,660	0,728	0,801	0,880	0,968
8 Unie van Waterschappen	HDSR is lid van de Unie van Waterschappen	Contributie HDSR	0,488	0,492	0,497	0,502	0,507
totaal			7,625	7,732	7,776	7,852	8,155

* de grijs gemarkeerde en cursief gedrukte bedragen zijn extrapolaties omdat gegevens ontbreken

Bijlage 7 Consultatievoorstellen commissies

In de commissies van april zijn een drietal consultatiestukken aan de commissies BMZ en SKK voorgelegd ten behoeve van de uitwerking van de Voorjaarsnota:

Vergadering commissie BMZ 17 april 2017:

Agendapunt 3.2 [Consultatiestukken ICT](#)

Vergadering commissie SKK 12 april:

Agendapunt 3.2 [Varianten budgetverruiming t.b.v. onderhoud \(natuurvriendelijke\) oevers](#)

Agendapunt 3.3 [Strategie plaagsoortenbestrijding](#)

Titel

Voorjaarsnota 2018

Datum

27 juni 2018